

RS MOP
AGENCIJA RS ZA OKOLJE
Vojkova 1b

1102 Ljubljana p.p. 2608

odvetnik: Tomaž Petrovič
datum: 8.6.2009
znak: DOPPS – VE VR

št. 35402-114/2004-250

Zadeva: Povzetek dejstev in okoliščin, pomembnih za odločanje v obnovljenem postopku presojanja vplivov načrtovane vetrne elektrarne Volovja reber na okolje stranskega udeleženca DOPPS – BirdLife Slovenija, ki ga zastopa

DOPPS – BirdLife Slovenija kot stranski udeleženec v postopku izdaje okoljevarstvenega soglasja za poseg Volovja reber podaja skladno s pozivom naslovnega upravnega organa v gornji zadevi z dne 13.3.2009 povzetek dejstev in okoliščin, pomembnih za odločbo v obnovi postopka izdaje okoljevarstvenega soglasja za poseg Volovja reber.

Uvodne ugotovitve

Izjemna naravovarstvena vrednost območja, ki je vrhunsko v Evropskem merilu

1. Med strankami tega postopka ni sporno da: je območje načrtovanega posega "vsekakor v Evropi eno izmed biodiverzitetno najbogatejših območij" in da obsega površine, "ki so del največjega kompleksa ohranjene divjine v Evropi¹." Avtorji Poročila o vplivih na okolje (PoVnO) izrecno ugotavljajo, "da je cena, ki bi jo v primeru izgradnje vetrne elektrarne na območju Volovje rebri morale plačati naravno okolje, visoka²."

¹ Glej začetek poglavja 10.3.3 v PoVnO-2005, stran 110

² "Strokovne podlage o vplivih na okolje za lokacijski načrt za vetrno elektrarno in povezovalni 110 kV daljnovod na območju Volovje rebri nad Ilirsko Bistrico; Segment narava. Aquarius, Ljubljana, julij 2003. Stran 34.

Pravna podlaga

2. Da bi lahko naslovni organ ustrezno odločil o vprašanju, ali je vpliv predlagane vetrne elektrarne na okolje na Volovji rebri v mejah dopustnega, je treba imeti pred očmi vse relevantne varstvene predpise, ki predpisujejo varstvene režime na območju predlaganem za poseg oz. gradnjo, in vse relevantne predpise, ki predpisujejo presojanje vplivov. Po mnenju stranskega udeleženca pripravljavci poročila o vplivih na okolje in naslovni organ, ki je pisal odločbo o okoljevarstvenem soglasju, predpisov nista pravilno in popolno povzela in uporabila. V nadaljevanju podajamo povzetek relevantnih predpisov.

Natura 2000

3. Med strankami in naslovnim organom ni sporno, da je del posega načrtovan znotraj Natura 2000 območij SPA Snežnik-Pivka in SAC Javorniki-Snežnik³, ter da je na celotnem območju posega potrebno izvesti presojo vplivov posega na naravo⁴.
4. Neposredno učinkovanje direktiv EU. Tukaj stranski udeleženec izrecno opozarja na načelo neposrednega učinkovanja Direktiv Evropske unije, kadar te niso ustrezno prenesene v pravni red države članice. Načelo neposrednega učinkovanja izhaja iz pravne prakse Evropskega sodišča⁵, podrobneje je o tem pomembnem pravnem pravilu pri nas pisal prof. Knez⁶. Neposredno učinkovanje direktiv velja tako za nacionalna sodišča, kot tudi za vse državne organe, ki odločajo v upravnih postopkih. **V konkretnem primeru to pomeni, da bo naslovni organ pri presoji vplivov posega na varovane vrste Natura območij moral pri odločanju upoštevati vse relevantne določbe Ptičje in Habitatne direktive in pravno prakso relevantnih sodb Evropskega sodišča, ki niso ustrezno prenesene v Slovenski pravni red, česar do sedaj ni upošteval.**
5. Načelo neposrednega učinkovanja direktiv **je bilo v Sloveniji že večkrat uporabljeno.** Večkrat ga je uporabilo tudi že Ministrstvo za okolje in prostor, ki je kot organ druge stopnje odločalo v primerih povezanih z Uredbo o zavarovanih živalskih vrstah. Za primer navajamo Odločbo MOP št. 35607-2/2008-2 z dne 26.2.2008⁷. S to odločbo je MOP razveljavilo Sklep naslovnega organa, v katerem se je ta oprl na relevantni člen Uredbe o zavarovanih živalskih vrstah. MOP je Sklep razveljavilo, ker naj bi uporabljeni člen uredbe ne bil skladen s pravno prakso Evropskega sodišča.
6. Člen 6(3) Habitatne direktive. Temelj vsem pravilom glede dovoljevanja projektov, ki bi lahko pomembno vplivali na Natura 2000 območje, postavlja Habitatna direktiva v členu 6(3). Med drugim določa da "... pristojni nacionalni organi soglašajo z načrtom ali projektom **šele potem, ko se prepričajo, da ne bo škodoval** celovitosti zadevnega območja..."

³ Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), UL RS 49/04,

⁴ Odločba ARSO št. 35402-114/2004 z dne 28.9.2005 o uvedbi postopka presoje vplivov posega na naravo

⁵ Glej npr. sodba Evropskega sodišča o predhodnem vprašanju v primeru št. C-118/94 – "Regione Veneto". <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61994J0118:EN:HTML> (točka 19) in sodba Evropskega sodišča o predhodnem vprašanju v primeru št. C-127/02 – "Waddenvereniging & Vogelbeschermingsvereniging". <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62002J0127:EN:HTML> (točki 65 in 66).

⁶ Knez, R. (2008): Uporaba in učinkovanje direktiv s področja varstva okolja v upravnih in sodnih postopkih. Varstvo narave št. 21 (2008), str. 7-23 (http://www.zrsvn.si/dokumenti/63/2/2008/Knez_1338.pdf). Priloga 6.

⁷ Glej Priloga 5

7. Previdnostno načelo. Kaj določba člena 6(3) pomeni v praksi, zelo jasno zapiše Evropsko sodišče v zgoraj citirani sodbi v primeru C-127/2002. "... Iz tega izhaja, da se dovoljenje za načrt ali projekt lahko izda samo takrat, ko se pristojni nacionalni organi prepričajo, da tak načrt ali projekt ne vpliva škodljivo na celovitost zadevnega območja. Če obstaja negotovost glede neobstoja škodljivih učinkov, povezanih z zadevnim načrtom ali projektom, na celovitost tega območja, bo moral pristojni nacionalni organ zavrniti dovoljenje zanj.⁸" Evropsko sodišče torej sodi, da je previdnostno načelo v členu 6(3) Habitatne direktive izraženo do te mere, da mora pristojni organ zavrniti vsak projekt za katerega z znanstvenega vidika ni izključen vsak razumni dvom glede odsotnosti škodljivih učinkov⁹. Povedano drugače: **če se za načrtovani projekt pojavijo dvomi, da bi lahko imel škodljive učinke, se tak projekt lahko dovoli le, če se da na znanstveni način pokazati, da projekt škodljivih učinkov ne bo imel.** V primeru dvoma, bo naslovni organ moral odločiti v korist ohranjanja narave, *in dubio pro natura*¹⁰.
8. Podobno strogo je previdnostno načelo preneseno v slovenski pravni red: "**V postopku presoje sprejemljivosti se uporablja načelo previdnosti v vseh stopnjah presoje tako, da v primeru dvoma prevlada javna korist ohranjanja narave nad razvojnimi interesi in drugimi javnimi koristmi. Šteje se, da je dvom izkazan, če odločitve v posameznih stopnjah presoje ni možno sprejeti na objektivni in z dokazi podprti ugotovitvi, v skladu z določbami tega pravilnika.**"¹¹
9. Investitor v svojih gradivih **poskuša relativizirati** pomen previdnostnega načela. Tako se npr. sklicuje na Načelo 15 Sklepne deklaracije Konference ZN o okolju in razvoju, sprejete v Riu de Janeiru leta 1992 ter na Sporočilo Evropske komisije iz leta 2000¹². V zvezi s tem opozarjamo, da je problematika "previdnostnega načela" zelo kompleksna, ter da različni mednarodni dokumenti in konvencije previdnostno načelo za različna področja opredeljujejo različno strogo. **Vendar je od vseh opredelitev previdnostnega načela najstrožja prav opredelitev, ki izhaja iz člena 6(3) Habitatne direktive in zgoraj citiranih sodb Evropskega sodišča.** Opredelitve iz Sporočila Evropske komisije, ki jih citira investitor, veljajo na splošno v zvezi s tveganji za negativne učinke pojavov, proizvodov in postopkov in so manj stroge od teh, ki izhajajo iz člena 6(3) Habitatne direktive¹³.
10. Obrnjeno dokazno breme. Iz povedanega v prejšnjih treh točkah izhaja, da je dokazno breme o neobstoju škodljivih učinkov na strani investitorja. Določbe člena 6(3) Habitatne direktive torej pomenijo **obrnjeno dokazno breme**, kar sicer za previdnostno načelo v splošnem ne velja nujno¹⁴.

Relevantne določbe Ptičje in Habitatne direktive o Naturi 2000, ki niso bile ustrezno prenesene v Slovenski pravni red

11. Pravila varstva IBA (Mednarodno pomembno območje za ptice). Posebej opozarjamo, da je v skladu z Evropsko pravno prakso treba varovati tudi vsa tista območja, ki

⁸ Točki 56 in 57 omenjene sodbe v primeru C-127/2002

⁹ Točke 58 do 61 omenjene sodbe v primeru C-127/2002

¹⁰ Razprava o načelu *In dubio pro natura* v povezavi s primerom Volovja reber je bila objavljena v Jančar, T. (2007): *In dubio pro natura*. Acrocephalus št. 134, str. 89-94.

¹¹ Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (UI RS 130/04) 2. odstavek 3. člena

¹² Elektro Primorska: "Odgovor na pritožbo stranskega udeleženca in pritožnika zoper odločbo naslovnega organa, opr. št. 35402-114/2004-187 z dne 26.6.2006", 31.8.2006, strani 6 in 7

¹³ Vso kompleksnost problematike previdnostnega načela podrobno razčlenjuje npr: Trouwborst, A. (2007): *The Precautionary Principle in General International Law: Combating the Babylonian Confusion*. RECIEL 16(2): 185-195. Priloga 7

¹⁴ Glej istotam, strani 192 do 193.

izpolnjujejo kriterije za razglasitev za SPA¹⁵, pa jih država ni razglasila. Stališče Evropskega sodišča je, da je inventar območij IBA¹⁶ najboljša strokovna podlaga glede vprašanja katera so ta "po številu in velikosti najprimernejša območja".

12. Opozoriti je treba še na pomembno razliko glede presojanja vplivov posegov na območjih SPA in na območjih IBA. Medtem ko se presoja na SPA območjih dela v skladu s členoma 6(3) in 6(4) Habitatne direktive (HD), pa je presojo na IBA treba delati v skladu s členom 4(4) Ptičje direktive (PD). Na to opozarjamo zato, ker so pravila varstva izhajajoča iz člena 4(4) PD strožja od pravil iz členov 6(3)&6(4) HD. Podrobno o tem piše Evropska Komisija¹⁷, pravna podlaga pa so predvsem sodbe Evropskega sodišča v naslednjih primerih: C-355/90 (Santona Marshes), C-96/98 (Poitevin Marsh), C-374/98 (Basse Corbieres), C-388/05 (Komisija proti Italiji) in C-418/04 (Komisija proti Irski).
13. Celotno območje načrtovane vetrne elektrarne Volovja reber in vsi stebri daljnovoda od št. 22 naprej so znotraj IBA območja Snežnik-Pivka (Božič 2003¹⁸), poleg tega je tudi Strokovna skupina za pripravo strokovnih predlogov Natura 2000 območij pri Ministrstvu za okolje in prostor leta 2004 za celotno območje Volovje rebri ugotovila, da izpolnjuje strokovna merila za uvrstitev v SPA Snežnik-Pivka¹⁹. V skladu z navedenim **mora torej naslovni organ pri presoji vplivov vetrne elektrarne na okolje presoditi tudi vplive tiste dele IBA Snežnik-Pivka, ki (še) niso bili razglašeni za SPA.**
14. Posebej želimo opozoriti tudi na Uradni opomin Evropske komisije Sloveniji zaradi nezadostne opredelitve Natura 2000 območij za ptice²⁰. V njem Evropska Komisija Volovjo reber izrecno omenja kot primer območja, ki je bilo domnevno zaradi gospodarskih interesov neupravičeno izpuščeno pri določanju SPA območij. Postopek Evropske Komisije proti Sloveniji zaradi kršitve je v teku.
15. Daljinski vpliv. V skladu s pravno prakso Evropskega sodišča veljajo določbe člena 6(3) HD glede dovoljevanja posegov, ki bi lahko pomembno vplivali na Natura območje, tudi za posege zunaj območja, če so ti take narave, da daljinsko vplivajo na cilje ohranjanja območja (t.i. daljinski vpliv). V sodbi v primeru C-98/03²¹ je Evropsko sodišče januarja 2006 ponovno razsodilo, da je treba zavrniti vsak poseg, ki bi lahko imel prekomerne negativne vplive na cilje ohranjanja območja – ne glede na to, kako daleč od meja območja se tak poseg načrtuje. Eden od tipičnih daljinskih vplivov je vpliv vetrnic vetrne elektrarne na varovane vrste ujed. Če postavimo vetrnice v bližino SPA območja, kjer so velike ujede varovane vrste, obstaja nevarnost, da bo vetrnica ubila ujedo, če bo ta preletavala območje posega. V tem primeru je razdalja dosega daljinskega vpliva pogojena s tem, kako daleč izven SPA območja ponavadi letajo osebkii varovane vrste ujede. Lahko rečemo, da je razdalja odvisna od velikosti teritorija obravnavanih vrst ujed.
16. V slovenski pravni red je pravilo presojanja na območju daljinskega vpliva uvedeno s "Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo", ki za

¹⁵ Ptičja direktiva, člen 4(1): Države članice razvrstijo zlasti ozemlja, ki so glede na število in velikost najprimernejša, kot posebna območja varstva za ohranjanje teh vrst [vrst z Dodatka 1 in migratornih vrst]...

¹⁶ IBA [Important Bird Area] je kratica za "Mednarodno pomembna območja za ptice", ki jih določa svetovna zveza organizacij za varstvo ptic BirdLife.

¹⁷ Brošura "Managing Natura 2000 Sites – the provisions of Article 6 of the Habitats Directive 92/43/CEE", Evropska Komisija 2000, http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm#art6 (glej npr. poglavje 1.4.1 na strani 11)

¹⁸ Monografija Božič, L. (2003): "Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji 2 – Predlogi Posebnih zaščitnih območij (SPA) v Sloveniji", DOPPS, Ljubljana.

¹⁹ "Predlog Potencialnih območij evropskega pomena (pSPA)". MOP, 20.3.2004

²⁰ Uradni opomin št. 2007/2185 z dne 27.6.2007, glej stran 3, prvi odstavek:

(http://www.volovjareber.si/gradivo/kronologija/20070627_EvropskakomisijaSLOUradniopominizrezaniSPAji.pdf)

²¹ Sodba Evropskega sodišča z dne 10.1.2006 v primeru C-98/03 – Komisija Evropskih skupnosti proti Zvezni republiki Nemčiji.

različne možne vrste posegov določa, do kje seže območje daljinskega vpliva. Naprimer: v poglavju IX priloge 2 pravilnik določa, da seže območje daljinskega vpliva vetrnic vetrne elektrarne do 500 m od vetrnice. Določba je v nasprotju z Evropskim pravnim redom, saj z nacionalnim predpisom ni mogoče administrativno omejiti razdalje, do koder seže škodljivi vpliv posega.

Ekološko pomembno območje (EPO) v povezavi z določbami Lokacijskega načrta

17. Pomembna normativna podlaga za varovanje narave na Volovji rebri izhaja iz samega Odloka o lokacijskem načrtu za vetrno elektrarno Volovja reber²². Ta med drugim pravi, da so "na ekološko pomembnih območjih (EPO) posegi možni pod pogojem ... da se ohranja ugodno stanje habitatnih tipov in ugodno stanje rastlinskih in živalskih vrst ter njihovih habitatov²³." Z uredbo o ekološko pomembnih območjih²⁴ je bilo območje Volovje rebri vključeno v EPO 51200 Snežnik – Pivka.
18. Vplivi posega na EPO v luči določb Lokacijskega načrta je treba v upravnem postopku presoje vplivov na okolje ustrezno presoditi. Treba je opozoriti, da presoja po tej normativni osnovi ni enaka kot presoja vplivov na Naturo 2000. Glavne razlike so naslednje:
 - a. meje območij Natura 2000 in EPO so drugačne (območja niso enaka),
 - b. varovane vrste so druge: na območjih Natura 2000 so varovane le vrste, ki so navedene v "Uredbi o območjih Natura 2000", na delu EPO Snežnik-Pivka, ki ga ureja Odlok o lokacijskem načrtu, pa so varovane vse rastlinske in živalske vrste in vsi habitatni tipi, ki so prisotni na območju,
 - c. "Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo" za presojo vplivov na EPO ne velja, pač pa je presojo po tej normativni podlagi treba izvesti v skladu s splošnimi določbami, ki veljajo za postopek presoje vplivov na okolje
19. Investitorjevo Poročilo o vplivih na okolje (PoVnO) in Okoljsko poročilo te normativne podlage sploh ne obravnavata. V PoVnO se le bežno dotakneta vpliva na EPO, vendar jih pomešata z vplivi na naravne vrednote in na Natura 2000 območja, kar je neustrezno.

Območja iz člena 15.c in priloge 6 Uredbe o posebnih varstvenih območjih

20. Posebej opozarjamo, da je bila z "Uredbo o dopolnitvi Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)"²⁵ uvedena obveznost presojanja vplivov posegov tudi na celotno območje Volovje rebri.
21. Naslovni organ je v svojem dopisu št. 35402-114/2004-250 z dne 13.3.2009 poudaril, da se v obnovi postopka vedno odloča po predpisih, ki so veljali v času postopka, ki se obnavlja. To bi pomenilo, da naslovni organ pri ponovnem odločanju ne bo uporabil pravne podlage, ki jo navajamo v prejšnji točki. Menimo, da za takšno stališče naslovni organ nima pravne podlage. Posebej zato ne, ker v prejšnji točki omenjena Uredba, skladno z zgoraj pojasnjenimi principi, zgolj v Slovenski pravni sistem neposredno zapiše pravila, ki so v skladu z Evropskim pravnim redom in v skladu s Pogodbo o pristopu Republike Slovenije k Evropski uniji neposredno veljala ves čas od uveljavitve

²² ODLOK o lokacijskem načrtu za vetrno elektrarno Volovja reber in 20 kV kabelske povezave in 110 kV povezovalni doljnovid RTP Ilirska Bistrica-RTP Volovja reber, Uradni list RS 46/04, popravka 63/04 in 79/04

²³ Odlok o lokacijskem načrtu: 21. člen, 5. odstavek, 3. alineja

²⁴ Uredba o ekološko pomembnih območjih, Uradni list RS 48/2004, 30.4.2004

²⁵ UL RS 43/2008 z dne 5.5.2008

Pogodbe o pristopu dne 1.5.2004. Pri tem posebej opozarjamo na člen 54 Akta o pogojih pristopa, ki pravi: "Nove države članice izvajajo ukrepe, potrebne za to, da od dne pristopa upoštevajo določbe direktiv in odločb iz člena 249 Pogodbe ES in člena 161 Pogodbe Euratom, če v prilogah iz člena 24 ali v kateri koli določbi tega akta ali njegovih prilog ni predviden drugačen rok."

Presojanje naslovnega organa

22. Posebej želimo opozoriti na način, kako mora naslovni organ presojati o posameznih vplivih in na to, kako mora svojo presojo zapisati v obrazložitvi odločbe o okoljevarstvenem soglasju oz. o njegovi zavrnitvi. To se zdi zlasti pomembno zato, ker je naslovni organ v svoji odločbi o okoljevarstvenem soglasju z dne 26.6.2006 presojo zapisal **zelo nepregledno in pomanjkljivo**.
23. Iz predpisov, ki urejajo presojanje vplivov posegov na okolje in na naravo izhaja, da mora naslovni organ **presoditi vplive posega na vsak element okolja in na vsako varovano živalsko in rastlinsko vrsto posebej**. Za kasnejše preverjanje, ali je naslovni organ presojo izvedel ustrezno, je pomembno, da svoje ugotovitve v obrazložitvi odločbe povzame **na jasen in pregleden način**. Odločba o okoljevarstvenem soglasju z dne 26.6.2006 je zelo nepregledna in neurejena. Podatki, ki se nanašajo na posamezno varovano vrsto so v odločbi raztreseni na več ločenih mestih, včasih daleč vsaksebi²⁶. Naslovni organ gradivo podaja v strnjem tekstu, brez naslovov in podnaslovov, ki bi olajšali branje odločbe. Naslovni organ poleg tega nepregledno pomeša ugotavljanje dejanskega stanja in presojanje samo. Pomeša celo povzemanje navedb dajalcev mnenj in pripomb s presojo samo in nepregledno prehaja iz povzemanja na presojanje vplivov na posamezne elemente okolja in nazaj²⁷.
24. Na podlagi navedenega smo prepričani, da je naslovni organ na podlagi zakonskih zahtev dolžan pripraviti pregledno in razumljivo odločbo ter:
 - a. predlagamo, da posamezne tematske sklope **uredi in loči z naslovi in podnaslovi**; posebej je to pomembno za presojanje vplivov na vsak element okolja, vključno z živalskimi in rastlinskimi vrstami; za vzor preglednosti si naslovni organ lahko vzame investitorjevo Poročilo o vplivih na okolje ali pa ta dokument;
 - b. predlagamo, **da nedvoumno loči** povzemanje navedb dajalcev mnenj in pripomb od ugotavljanja dejanskega stanja in od presojanja vplivov samega, najbolje v ločenih in jasno označenih poglavjih;
 - c. posebej opozarjamo, da mora naslovni organ **jasno ugotoviti dejansko stanje o prisotnosti vsake varovane vrste**; pri tem je pomembno, da povzame vse relevantno gradivo, ki ga ima v spisu, in se do njega opredeli; posebej je pomembno, **da naslovni organ navede argumente**, zakaj je pri določanju dejanskega stanja dal prednost podatkom in navedbam ene stranke pred podatki in navedbami druge²⁸;
 - d. na koncu mora organ za vsak element okolja in za vsako vrsto **jasno argumentirati presojo vplivov nameravanega posega**; pomembno je, da jasno predstavi argumente in dokaze **na osnovi katerih je odločil, da vplivov na posamezno varovano vrsto ne bo**; pri tem je pomembno, da povzame in se do njih opredeli vse relevantno gradivo, ki ga ima v spisu;

²⁶ Navedbe, ki se nanašajo na beloglavega jastreba so naprimer raztresene po straneh 14, 21, 30, 34, 39 in 40.

²⁷ Tako npr. na straneh 28 do 30 **OVSogI-2006** podaja presojo vplivov na nekatere elemente okolja, na straneh 30 do 37 povzema mnenja in pripombe nekaterih stranskih udeležencev in dajalcev pripomb v času javne razgrnitve, na strani 37 pa nadaljuje presojanje vplivov.

²⁸ Glej 3. in 4. točko 1. odstavka 214. člena ZUP: "ugotovljeno dejansko stanje in dokaze, na katero je le-to oprto" in "razloge, odločilne za presojo posameznih dokazov"

posebej je pomembno, **da naslovni organ navede argumente**, zakaj je pri presojanju vplivov dal prednost podatkom in navedbam ene stranke pred podatki in navedbami druge.

Sklicevanje na drugo, naslovnemu organu predloženo gradivo

25. V nadaljevanju podajamo vrsto vsebinskih pripomb in komentarjev. Vendar izrecno poudarjamo, da naše pripombe niso omejene na te, ki jih podajamo v tem dokumentu. Izrecno se sklicujemo na spodaj naštetih dokumente, ki so bili predloženi naslovnemu organu. Naslovni organ jih mora šteti tudi kot našo izjavo oz. naše pripombe:

- a. Mnenja in pripombe na nameravani poseg z dne 17.12.2005, ki so jih v času javne razgrnitve naslovnemu organu posredovali skupaj DOPPS, Primož Raspor in Koalicija za Volovjo reber, vključno z vsemi prilogami;
- b. Odgovori Primoža Rasporja z dne 7.3.2006 v zvezi z "Opredelitvami do mnenj in pripomb – izjavo investitorja", vključno z vsemi prilogami;
- c. Pritožba stranskih udeležencev z dne 25.7.2006 zoper odločbo naslovnega organa št. 35402-114/2004-187 z dne 26.6.2006;
- d. Tožba Primoža Rasporja z dne 19.11.2006 zoper odločbo MOP št. 35402-2/2006 z dne 10.10.2006;
- e. vse drugo gradivo, ki so ga v postopek prispevali Primož Raspor, DOPPS, Koalicija za Volovjo reber in njene članice.

Splošne pripombe

Splošni komentar gradiv investitorja

26. Uvodoma želimo opozoriti na **nekonsistentnost** gradiv, ki so bila za postopek presoje vplivov posega na okolje pripravljena s strani investitorja oz. za investitorja. **Posebej opozarjamo, da kritičnost do posega iz skupine v skupino pada.** Medtem ko so Izvirne študije do posega na več mestih kritične, Opredelitve investitorja odločno zanikajo vsakršen možni vpliv. V grobem lahko gradiva razdelimo v tri skupine:

- a. Izvirne ornitološke študije, ki so bile izdelane za potrebe izdelave Poročila o vplivih na okolje. Gre za naslednje štiri študije: **Tome-2003**²⁹ (ptice gnezdilke), **Tome-2004a** (ptice pozimi), **Tome-2004c** (spomladanski prelet ptic) in **Tome-2004d** (segment ptice: končno poročilo);
- b. Poročila o vplivih na okolje in Okoljsko poročilo: **PoVnO-2004**, **PoVnO-2005** in **OPor-2005**³⁰;
- c. Opredelitve, izjave in odgovori investitorja do gradiv in izjav strank v postopku in naravovarstvene strani, npr: Opredelitve (16.2.2006)³¹, Odgovor na pritožbo (31.8.2006)³², Odgovor na tožbo (29.1.2007)³³.

²⁹ Za podrobne podatke o navedenih izvirnih ornitoloških študijah glej poglavje "Kratice največkrat citirane literature in dokumentov" na koncu tega dokumenta.

³⁰ Za podrobne podatke glej poglavje "Kratice največkrat citirane literature in dokumentov".

³¹ Elektro Primorska: "Opredelitve do mnenj in pripomb – izjava", 16.2.2006 (čistopis posredovan z dopisom dne 20.6.2006), 20 strani

³² Elektro Primorska: "Odgovor na pritožbo stranskega udeleženca in pritožnika zoper odločbo naslovnega organa, opr. št. 35402-114/2004-187 z dne 26.6.2006", 31.8.2006

³³ Elektro Primorska: "Odgovor na tožbo zainteresirane stranke", Opr.št. U 508/2006-6, 29.1.2007

27. Izvirnih ornitoloških študij v spisu ni³⁴, da je tako, večkrat zatrjuje tudi naslovni organ. DOPPSu je po drugi poti uspelo pridobiti dve od štirih citiranih študij. Izvirne študije so na več mestih do posega kritične, in ocenjujejo, da bi poseg brez ustreznih omilitvenih in izravnalnih ukrepov pomenil prekomeren vpliv npr. na planinskega orla in travniške vrste ptic³⁵.
28. Poročila o vplivih na okolje izvirne ornitološke študije sicer povzemajo, vendar ne povsem korektno. Zaključki PoVnO so večkrat drugačni od izvirnih ornitoloških študij.
29. Povsem enostransko pa so dejstva prikazana v Opredelitvah investitorja (kar je po svoje razumljivo, saj ima investitor močan interes, da zastavljeni projekt izpelje). Pri tem investitor za svoje trditve večinoma ne podaja nobenih argumentov in večinoma ne citira nobene literature. Tako da ni jasno, ali navedbe predstavljajo **investitorjevo laično mnenje**, ali gre za strokovno mnenje strokovnjaka, ki bi temeljilo na ustreznih znanstvenih raziskavah in študijah.

Na to dejstvo posebej opozarjamo zato, ker je naslovni organ v odločbi o okoljevarstvenem soglasju svoje zaključke večkrat oprl prav na take, z ničemer utemeljene, investitorjeve izjave, npr:

- "večina beloglavih jastrebov pride na območje Volovje rebri iz Kvarnerja, kjer gnezdi okoli 100 parov jastrebov v relativno stabilni populaciji"³⁶
- "jastrebi se pojavljajo ob selitvah ob kraških in dinarskih grebenih, imajo širok selitveni koridor, pri čemer naslovni organ ugotavlja, da ni podatkov, na katerih bi lahko zaključili, da je Volovja reber najpomembnejša preletna lokacija"³⁷

"Omilitveni ukrep" 88 vetrnic

30. V gradivih investitorja je na več mestih navedena trditev, da je "investitor v času načrtovanja posega **že upošteval omilitveni ukrep "Zmanjšanje števila vetrnih turbin s prvotnih 88 na 47"**³⁸. S tem investitor in avtorji PoVnO želijo prikazati svojo veliko skrb in odrekanje v interesu varstva narave. Menimo, da je navedba **neresnična**. Videti je, da je namenjena zgolj zavajanju naslovnega organa. Namreč:
31. **Število vetrnic je že v Prostorskem planu določeno na 47**³⁹, tako da investitor sploh nikoli ni imel možnosti na Volovji rebri zgraditi vetrne elektrarne z več kot 47 vetrnicami. Še več, celo občina Ilirska Bistrica, ki je sprejela omenjeni Prostorski plan, nikoli ni načrtovala tako velike vetrne elektrarne. Že v najzgodnejši fazi priprave Prostorskega plana, na "Prostorski konferenci pred sprejetjem programa priprav sprememb ... Prostorskega plana", **marca 2003**, je bilo govora le o **50** vetrnicah⁴⁰. In že **junija 2003**, ko je pripravljavec plana naslovni organ zaprosil za smernice, je govora le o **47** vetrnicah⁴¹.

³⁴ Predstavnik DOPPS je pregledal celoten spis primera do zaporedne številke 250 in med dokumenti izvirnih ornitoloških študij ni bilo

³⁵ Za podrobnosti glej poglavja "Planinski orel" in "Omilitveni vs. izravnalni ukrepi" v nadaljevanju tega dokumenta.

³⁶ Citirano v **OVSogI-2006** stran 39, zadnji odstavek; citat je iz "Opredelitve do mnenj in pripomb...", ki jih je investitor poslal organu 20.2.2006, stran 13.

³⁷ Citirano v **OVSogI-2006** stran 39, zadnji odstavek; citat je iz "Opredelitve do mnenj in pripomb...", ki jih je investitor poslal organu 20.2.2006, stran 13

³⁸ Glej naprimer **PoVnO-2005** stran 132 in **OPor-2005** stran 57.

³⁹ Glej 4. točko 4. člena "Odloka o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega plana Občine Ilirska Bistrica za obdobje od leta 1986 do leta 2000 (Uradne objave PN, št. 30/87 in 36/90) in družbenega plana občine Ilirska Bistrica za obdobje od leta 1986 do leta 1990 (Uradne objave PN, št. 30/87 in Uradni list RS, št. 7/99, 93/02) – dopolnjen 2003", Uradni list RS št. 46/2004

⁴⁰ Glej Vabilo župana občine Ilirska Bistrica z dne 31.3.2003 na Prostorsko konferenco. Priloga 8

⁴¹ "Vloga za smernice k izdelavi sprememb in dopolnitev prostorskih sestavin dolgoročnega in družbenega plana Občine Ilirska Bistrica in lokacijskega načrta za vetrno elektrarno Volovja reber..." podjetja Investbiro Koper d.d. (pripravljavec plana) naslovnemu organu z dne 6.6.2003

Veter

32. **Na podlagi študije vetrnega potenciala ocenjujemo, da na Volovji rebri sploh ni dovolj vetra, da bi bilo pridobivanje električne energije iz vetra sploh ekonomsko opravičljivo.** Z obdobje 1994 do 2001 se po podatkih ARSO za območje Volovje rebri ocenjuje, da je bila povprečna hitrost vetra **med 3 in 4 m/s**⁴². Poročilo o vplivih na okolje vetrovnim razmeram posveti celo poglavje⁴³, ne navede pa kolikšen je potencial vetra. V zadnjem odstavku poglavja sicer navede, da naj bi bilo iz priložene vetrne rože razvidno, da naj bi na obravnavani lokaciji prevladovali vetrovi s hitrostjo nad 5 m/s, kar pa ni res. Vetrna roža je oblika prikaza, iz katerega razporeditve jakosti vetra sploh ni mogoče razbrati.
33. **Poleg tega je pri 5 m/s energije komajda dovolj, da se vetrnice sploh pričnejo vrteti.** Pri tej hitrosti vetra proizvajajo vsega 70 kW energije, kar je manj od 10% od nazivne moči.⁴⁴
34. **VMESNI ZAKLJUČEK: Videti je, da na Volovji rebri ni dovolj vetra, da bi bila postavitve vetrne elektrarne sploh smiselna. V primeru vetrne elektrarne Volovja reber gre torej za uničevanje vrhunske naravne dediščine, ki Slovenski družbi ne prinaša nobene ekonomske koristi (morda le investitorju), zato pa toliko večjo okoljsko škodo, kar je upoštevno tudi v tempostopku!**

Obravnava vplivov posega na posamezne varovane živalske vrste

Planinski orel

35. V **Prilogi 1** vam pošiljamo “**Elaborat o planinskem orlu za Presajo vpliva VE Volovja reber na naravo**”, Verzija 2, februar 2009. Ta dokument v celoti nadomešča Verzijo 1 iz oktobra 2007, ki smo vam jo poslali dne 25.10.2007, skupaj s Predlogom o obnovi postopka. Verzija 2 je precej razširjena, dopolnjena in prečiščena v primerjavi z Verzijo 1.
36. V **Prilogi 3** je **neodvisno mnenje dr. Michaela Maddersa** o pričakovanih vplivih vetrne elektrarne Volovja reber na planinskega orla. Dr. Madders je eden največjih strokovnjakov na svetu za področje vplivov vetrnih elektrarn na planinske orle. Mnenje dr. Maddersa je stranski udeleženec pridobili v sodelovanju z Britanskim kraljevim društvom za varstvo ptic (RSPB), ki je tudi v celoti prispevalo finančna sredstva za pokrivanje stroškov povezanih s pripravo neodvisnega mnenja.
37. Neodvisno mnenje dr. Maddersa prilagamo v originalu, v angleškem jeziku. Upamo, da je to za naslovni organ sprejemljivo. Posebej še zato, ker je bilo tudi investitorju doslej dopuščeno, da je nekatere ključne dokumente predložil v angleščini. Če naslovni organ meni drugače, bomo na poziv organizirali prevod strokovnega mnenja. Že zdaj pa v naslednji točki podajamo slovenski prevod povzetka neodvisnega mnenja⁴⁵.
38. **“Poročilo o vplivih na okolje ne ovrednoti ustrezno velikosti pričakovanih vplivov na planinskega orla. Končni vzrok tega je v dejstvu, da podatki, potrebni za tako vrednotenje niso bili zbrani. Namreč, (1) za vrednotenje pomena območja posega v primerjavi s celotnim teritorijem, in (2) za kvantificiranje količine časa, ko se leteči orli zadržujejo znotraj zračnega prostora, v katerem bi se gibale lopatice načrtovanih vetrnic.**

⁴² Glej vetrno karto na spletnih straneh ARSO: <http://www.arso.gov.si/vreme/podnebje/karte/karta4043.html>

⁴³ Glej poglavje 3.3.4 v **PoVnO-2005**, strani 14 do 15

⁴⁴ Glej podatke Danskega proizvajalca vernic Vestas v predstavitveni brošuri, ki je dostopna na njihovi spletni strani: <http://www.vestas.com/en/wind-power-solutions/wind-turbines/kw.aspx>

⁴⁵ Glej mnenje Madders (2009), Priloga 3, poglavje “Conclusions” na straneh 9 & 10

Kot povedano zgoraj, potrebne so nadaljnje študije preden je mogoče ustrezno oceniti velikost pričakovanih vplivov. Do tedaj, in glede na to, da ni nobenega dokaza o nasprotnem, mora razumna in previdna presoja neizogibno zaključiti:

1. Ker se bo par orlov zaradi posega izogibal območju posega, bo to imelo bistven vpliv na kapaciteto območja da omogoča gnezditev planinskih orlov. Pričakovana velikost tega učinka je potencialno dovolj velika, da prepreči gnezditev in lahko povzroči opustitev teritorija. To bi vodilo v dolgoročno izgubo najmanj 3% produktivnosti oz. velikosti nacionalne gnezdeče populacije. Vsaka razumna ocena bi to morala obravnavati kot vpliv velikega obsega.
2. V primeru, da se par orlov območju posega ne bi bistveno izogibal, bi to pomenilo veliko tveganje za smrtnost zaradi trkov orlov z lopaticami vetrnic. To bi vodilo v dolgoročno zmanjšanje zmožnosti, da bi teritorij Volovje rebri omogočal gnezdenje orlom, in v bistveno zmanjšanje produktivnosti in preživetja nacionalne populacije

Efekt izogibanja območju in efekt trkov z vetrnicami povzeta zgoraj se medsebojno ne izključujeta, čeprav seveda orel ne more biti sočasno ranljiv zaradi obeh učinkov. Verjetno je, da bodo napovedani vplivi dolgoročni, in možno trajni in nepovratni (kajti, če se bi nacionalna populacija planinskih orlov začela zmanjševati, potem ni verjetno, da bi bili na razpolago presežni osebki orlov, ki bi lahko ponovno naselili Volovjo reber po odstranitvi vetrne elektrarne). Če povzamemo, načrtovana vetrna elektrarna bi verjetno imela bistven negativni vpliv na regionalno in, potencialno, na nacionalno populacijo planinskega orla. Efekt bi imel tudi bistven negativni vpliv na varstvene cilje (in posledično integriteto) bližnjega Snežnik-Pivka SPA območja.”

39. V obeh dokumentih, Prilogi 1 in Prilogi 3, so po prepričanju stranskega udeleženca **ključni argumenti, ki dokazujejo:**
 - a. da so bili zaključki naslovnega organa v presoji vplivov, ko je ugotovil, da vpliva na planinskega orla ne bo, napačni;
 - b. da je metoda, s katero so avtorji PoVnO ocenjevali verjetnost trka planinskega orla z vetrnico v temelju napačna;
 - c. da so avtorji PoVnO napačno ugotovili dejansko stanje glede pojavljanja planinskega orla na območju posega in ga zaradi različnih razlogov podcenili za cel red velikosti; in
 - d. da je z veliko verjetnostjo mogoče napovedati prekomeren vpliv posega na planinskega orla.
40. Zato **pozivamo naslovni organi, da oba dokumenta temeljito preuči in ju ustrezno upošteva** pri presojanju vplivov posega na planinskega orla.
41. V nadaljevanju posebej in podrobneje izpostavljam nekaj pomembnih dejstev. Opozarjamo pa da je to le del naših pripomb v zvezi s planinskim orlom. V celoti je treba prebrati tudi elaborat iz Priloge 1 in neodvisno mnenje iz Priloge 3.

V PoVnO so izvirne ornitološke študije neustrezno povzete

42. V Poročilu o vplivih na okolje so naštetih **4 izvirne ornitološke študije**, ki so jih pri ornitologih naročili pripravljavci PoVnO za namene presoje vplivov na ptice:
 - a. **Tome-2003**⁴⁶: ptice gnezdilke
 - b. **Tome-2004a**: ptice pozimi
 - c. **Tome-2004c**: spomladanski prelet ptic
 - d. **Tome-2004d**: segment ptice: končno poročilo

⁴⁶ Za podrobne podatke o navedenih izvornih ornitoloških študijah glej poglavje “Kratice največkrat citirane literature in dokumentov” na koncu tega dokumenta.

43. Izvirne ornitološke študije so v poročilu o vplivih na okolje povzete zelo na kratko⁴⁷, samih študij pa investitor naslovnemu organu ni predložil in **jih v spisu ni**. Ker menimo, da je eden od ključnih problemov načrtovane vetrne elektrarne Volovja reber prav prekomeren vpliv na velike ujede, smo jih poskušali pridobiti. Prvi dve študiji (Tome-2003 in Tome-2004a) nam je uspelo pridobiti⁴⁸, drugih dveh (Tome-2004c in Tome-2004d) pa ne. Slednjih dveh študij nam ni uspelo pridobiti kljub temu, da smo naslovni organ trikrat pisno pozvali, da nam omogoči seznanitev s temi študijami⁴⁹. S tem je stranskemu udeležencu kršena pravica seznanitve in možnost, da se izreče o ponujenih dokazih na podlagi ZUP.
44. **Posebej opozarjamo, da je pomembno, da naslovni organ pri presoji preuči tudi izvirne ornitološke študije, saj obstaja utemeljen sum, da v Poročilu o vplivih na okolje niso korektno povzete.**
45. Navajamo samo en konkreten primer. **Tome-2004a** v povzetku študije navaja: **“Vpliv obratovanja na planinskega orla bo po naši oceni nesprejemljivo velik, v kolikor se bistveno ne zmanjša verjetnost trka ptice z rotorjem vetrnice⁵⁰.”** V nadaljevanju študija navaja možne omilitvene ukrepe, ki bi lahko zmanjšali negativen vpliv na planinskega orla, če bi bili tehnično izvedljivi⁵¹. V končnem Okoljskem poročilu investitorja ni bil upoštevan noben od teh omilitvenih ukrepov, prav tako nikjer ni bila z besedo omenjena ocena izvirne ornitološke študije o nesprejemljivo velikem vplivu posega na planinskega orla.

Napačno ugotovljeno dejansko stanje glede pojavljanja planinskega orla na območju načrtovanega posega.

46. Avtorji investitorjevega Poročila o vplivih na okolje navajajo rezultate svojih raziskav, s katerimi so ugotavljali pogostost pojavljanja planinskega orla na območju posega. Podatki so raztreseni na več mestih, zaradi česar se jih ne da razbrati brez poglobljenega preučevanja vseh investitorjevih gradiv.
47. Avtorji navajajo, da so planinskega orla v **29 terenskih dneh opazovali 8 krat. Sklepajo, da se na območju zadržuje en par⁵²**. Navajajo še, da **par verjetno ne gnezdi vsako leto⁵³**. Med sistematičnim spremljanjem preletov ujed med 28.10. 2003 in 27.5.2004 so v **18 terenskih dneh orla opazovali le v 5 dnevih**: dva dneva pozno jeseni (skupaj 255 minut opazovanj) in 3 dneve sredi pomladi (skupaj 50 minut opazovanj)⁵⁴. Podatki o preletu ujed skozi območja posameznih vetrnic so podani nepregledno, videti pa je, da so v raziskavi opazovali skupno vsega **33 osebkov ujed, ki so preletele območje načrtovanih vetrnic⁵⁵**. Kolikokrat so območje preleteli planinski orli, se iz poročila ne da razbrati.
48. Stranski udeleženec ocenjuje, da so podatki o pojavljanju planinskega orla na Volovji rebri, ki jih povzemajo investitorjeva Poročila o vplivih na okolje, daleč od realnega stanja. Izkušen opazovalec lahko planinskega orla na območju načrtovanega posega opazuje praktično ob vsakem obisku. Naravoslovni fotograf Aleš Jagodnik, doma iz Ilirske Bistrice, ki je ta čas verjetno najboljši poznavalec planinskih orlov z Volovje rebri, orle celo fotografira skoraj ob vsakem terenskem obisku. Na njegovih spletnih straneh se da videti stotine njegovih odličnih fotografij planinskih orlov, posnetih na Volovji rebri

⁴⁷ Glej npr **PoVnO-2005** str. 115-119 in **PoVnO-2004** str. 55-60

⁴⁸ Študiji smo pridobili v skladu z Zakonom o dostopu do informacij javnega značaja, in sicer na MOP, iz spisa postopka potrjevanja lokalnega prostorskega plana za VE na Volovji rebri

⁴⁹ Dopisi DOPPSa naslovljeni na ARSO z dne 3.7.2007, 22.4.2009 in 28.5.2009.

⁵⁰ Stran 7

⁵¹ Stran 14, odstavek 3

⁵² Navedeno v **OPor-2005** str. 25

⁵³ Navedeno v **OPor-2005** str. 46

⁵⁴ Navedeno v **PoVnO-2005** str. 117

⁵⁵ Navedeno v **PoVnO-2004** str. 57

v zadnjih nekaj letih⁵⁶. V Elaboratu o planinskem orlu (Priloga 1) podajamo rezultate DOPPSovih sistematičnih in naključnih opazovanj, ki kažejo, da se planinski orel na območju načrtovanega posega pojavlja **za razred velikosti bolj pogosto**, kot navajajo avtorji Poročila o vplivih na okolje.

Nezadostnost podatkov za ocenitev pričakovanih vplivov

49. Menimo, da so podatki, ki jih podajajo avtorji PoVnO preskromni, da bi bilo sploh mogoče oceniti vpliv načrtovanega posega na planinskega orla. Ključne pomanjkljivosti so naslednje:
- Avtorji PoVnO aktivnosti orlov med 27.5. in 28.10. sploh niso popisovali, to pa je tudi po njihovem mnenju najprimernejši čas za popis gnezdeče populacije⁵⁷.
 - Metoda popisa ne omogoča ocenitve verjetnosti trka orla z vetrnico⁵⁸, ker (i) ker popisi niso bili izvajani preko celega leta, (ii) ker metoda ni omogočala evidentiranja preletov orlov na celotnem območju načrtovane verige in (iii) ker metoda ne omogoča določitve časa, ko se orli zadržujejo v območju dosega rotorjev načrtovanih vetrnic.
 - Avtorji PoVnO niso zbrali podatkov, ki bi omogočali vrednotenje pomena, ki ga ima območje načrtovane elektrarne za prehranjevanje tega para orlov, primerjalno glede na druga območja znotraj teritorija para.

Poseg ima potencial, da ogrozi nacionalno populacijo planinskega orla v Sloveniji

50. Posebej opozarjamo na zaključke Dr. Maddersa, ki opozarja, da izgradnja vetrne elektrarne na Volovji rebri potencialno lahko ogrozi obstoj nacionalne populacije planinskega orla v Sloveniji⁵⁹.
- 51. VMESNI ZAKLJUČEK: Ker izgradnja vetrne elektrarne na Volovji rebri lahko ogrozi obstoj nacionalne populacije planinskega orla v Sloveniji, je treba izdajo okoljevarstvenega soglasja za poseg zavrniti zaradi določb 14(2) člena ZON, po katerem je prepovedano slabšati življenjske razmere živalskih vrst do take mere, da je vrsta ogrožena.**

Omilitveni ukrep odstranitve 4 vetrnic je neustrezen

52. Avtorji izvornih ornitoloških študij, na osnovi katerih je bilo izdelano Poročilo o vplivih na okolje, zaključujejo, da bo vpliv obratovanja na planinskega orla po njihovi oceni **nesprejemljivo velik**, v kolikor se bistveno ne zmanjša verjetnost trka ptice z rotorjem vetrnice⁶⁰. Tukaj se z avtorji izvornih ornitoloških študij strinjamo.
53. Ključno vprašanje potem je, ali se da verjetnost trka orla z rotorjem zmanjšati do te mere, da vpliv obratovanja ne bi bil več nesprejemljivo velik. Med vsemi omilitvenimi ukrepi, ki jih predlagajo avtorji PoVnO je le eden tak, ki lahko sploh kaj prispeva, to je ukrep odstranitve štirih vetrnic. Dve vetrnici (št. 9 in 10) sta bili odstranjeni na mestih najpogostejših preletov ujed, dve (št. 19 in 24) pa na mestih usedanja planinskih orlov⁶¹.
- 54. VMESNI ZAKLJUČEK: Naše študije kažejo, da je pogoste prelete orlov⁶² in usedanje orlov⁶³ mogoče opazovati praktično kjerkoli na verigi načrtovane elektrarne. Stranski udeleženec torej meni, da je predlagani ukrep neustrezen, saj je utemeljen na nezadostnem obsegu terenskih opazovanj in pomanjkljivi metodi.**

⁵⁶ <http://www.ajo.si/blog/tag/planinski-orel/>

⁵⁷ Navedeno na strani 2 v **Tome-2004a**

⁵⁸ Za dodatna pojasnila glej mnenje Madders (2009), Priloga 3, str. 7 & 8

⁵⁹ Za dodatna pojasnila glej mnenje Madders (2009), Priloga 3, strani 8 do 10

⁶⁰ Navedeno na v povzetku študije **Tome-2004a** na strani 7

⁶¹ Glej navedbo v **OVSogl-2006** stran 39, prvi odstavek.

⁶² Glej Prilogo 1, slike 8 do 13

⁶³ Glej Prilogo 1, slika 15

Neustreznost omilitvenega ukrepa "prepovedi gradbenih in vzdrževalnih del v času gnezdenja"

55. Naslovni organ je v svoji odločbi o okoljevarstvenem soglasju med drugim predvidel prepoved gradbenih in vzdrževalnih del med **1.4. in 30.7.**, to je v času gnezdenja, zaradi prekomernega vpliva del na gnezdeče planinske orle⁶⁴.
56. Navedeno obdobje je neustrezno. Juvenilni planinski orli z Volovje rebri prvič poletijo iz gnezda okoli **1.8.**⁶⁵ Ob upoštevanju časa valjenja, ki je **41 do 45 dni**⁶⁶ in časa, ki ga negodni orličji prebijejo v gnezdu, ki je **70 do 80 dni**⁶⁷, pomeni da čas začetka prepovedi gradbenih del (1.4.) sovpada z začetkom valjenja, čas konca prepovedi pa sovpada s časom prvega poleta juvenilnih orlov.
57. Predlagano obdobje ne upošteva zelo občutljivega obdobja pred začetkom valjenja, ki traja nekako od **januarja do marca**⁶⁸, ko si par izbere lokacijo gnezda in pripravlja gnezdo za gnezditve.
58. Predlagano obdobje prav tako ne upošteva, da juvenilni orli prva dva meseca potem ko zapustijo gnezdo, ostajajo zelo blizu gnezda. Do starosti 120 dni (ca. 45 dni po prvem poletu), večinoma ostajajo znotraj radija **2,2 km**⁶⁹ **od gnezda**. Prvi mesec jim skromne letalne sposobnosti ne omogočajo daljših poletov.
59. **VMESNI ZAKLJUČEK: Omilitveni ukrep prepovedi gradbenih in vzdrževalnih del med 1.4. in 30.7. zaradi motnje v gnezdilnem času planinskih orlov je neustrezen. Obdobje je treba podaljšati na čas od 1.januarja. do 30.septembra.**

Beloglavi jastreb

Utemeljitev dejstva, da vetrnice predstavljajo grožnjo jastrebom

60. Beloglavi jastrebi sodijo med vrste ptic, ki so najbolj občutljive za trke z vetrnicami. Atienza et. al (2008) naprimer poročajo o **473 zabeleženih smrtnih primerih** zaradi trkov z vetrnicami v Španiji, po njihovih podatkih so od vseh vrst ptic v Španiji prav beloglavi jastrebi najpogostejša žrtev vetrnic⁷⁰. Podobno ugotavljajta Lekuona in Ursua (2007): v treh letih 2000-2002, ko so spremljali smrtnost ptic na 13 vetrnih elektrarnah v španski pokrajini Navarra, so skupaj našli 227 smrtnih primerov med jastrebi, ki so bili **daleč najpogostejša žrtev med vsemi vrstami ptic** – skupaj so našli 345 ubitih osebkov ptic, ki so pripadali 51 različnim vrstam⁷¹.

Napačno ugotovljeno dejansko stanje glede pojavljanja beloglavih jastreb na območju načrtovanega posega.

61. Poročilo o vplivih na okolje se glede prisotnosti ujed na Volovji rebri sklicuje na "namenske terenske raziskave", ki so bile na račun investitorja narejene posebej za namen presoje vplivov načrtovane vetrne elektrarne na naravo. Raziskovalci so med 28. oktobrom in 27. majem izvedli skupaj 29 dni celodnevni terenski opazovanj (od tega 16 dni sistematičnih opazovanj preletov ujed), pa beloglavega **jastreba niso**

⁶⁴ Omilitveni ukrep št. 1 na str. št. 6.

⁶⁵ lastna opazovanja DOPPS in Aleš Jagodnik v letih 2007 in 2008

⁶⁶ Glej **Watson-1997** str. 144

⁶⁷ Glej **Watson-1997** str. 158

⁶⁸ Glej **Watson-1997** str. 128-137

⁶⁹ Soutullo, A., V. Urios, M. Ferrer & S.G. Penarrubia (2006): "Post fledging behaviour of Golden Eagles *Aquila chrysaetos*: onset of juvenile dispersal and progressive distancing from nest". Ibis 148. Priloga 9.

⁷⁰ Atienza, J.C., I. Martín Fierro, O. Infante y J.Valls. (2008): "*Directrices para la evaluación del impacto de los parques eólicos en aves y murciélagos*" (versión 1.0). SEO/BirdLife, Madrid:

<http://www.seo.org/media/docs/MANUAL%20PARQUES%20E%3%93LICOS%20para%20web.pdf>

⁷¹ Lekuona, M.A. & C. Ursua (2007): Avian mortality in wind power plants of Navarra (Northeastern Spain). Poglavje 9 v: M. Lucas, G.F.E. Janss & M. Ferrer (2007): Birds and wind farms. Quercus, Madrid. 275 strani.

- opazili niti enkrat.** Omenjajo le en sam podatek o opazovanju petih beloglavih jastrebov na Volovji rebri, ki so ga pridobili od domačinov.
62. Za kontrast navajamo, da je **DOPPS zbral podatke o opazovanju 63 beloglavih jastrebov** na širšem območju Volovje rebri (Priloga 2 tega dokumenta). Največ podatkov je iz naključnih obiskov junija in julija. Številne fotografije jastrebov, posnete na Volovji rebri, so dostopne na spletni strani: <http://www.ajo.si/blog/tag/beloglavi-jastreb/>
 63. V Sloveniji je bila doslej narejena le ena obsežna študija o pojavljanju beloglavih jastrebov (Mihelič & Genero 2005)⁷² – naslovnemu organu je bila raziskava posredovana v sklopu pripomb javnosti v času javne razgrnitve projekta⁷³. Podatki so bili sicer zbrani naključno, vendar predstavljajo trenutno najboljše vedenje o pojavljanju jastrebov v Sloveniji. Študija je pokazala, da je na jugovzhodnem robu Snežniške planote ena od zgostitev pojavljanja jastrebov v Sloveniji – t.j. prav na širšem območju Volovje rebri.
 64. Eden od avtorjev investitorjevega Poročila o vplivih na okolje je kasneje sicer v strokovni ornitološki literaturi poskušal relativizirati vrednost študije Miheliča in Genera iz prejšnje točke⁷⁴, vendar je prof. Trontelj iz Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani pomisleke ovrgel v obširni strokovni razpravi, objavljeni v ornitološki reviji *Acrocephalus*⁷⁵.
 65. Posebej opozarjamo na ključno hibo omenjenih investitorjevih “namenske terenske raziskave” za ugotavljanje dejanskega stanja prisotnosti beloglavih jastrebov na območju Volovje rebri: skoraj vsi popisi so bili narejeni v hladni polovici leta, ko jastrebov na Volovji rebri ni! Po trenutnem poznavanju pojavljanja jastrebov v Sloveniji⁷⁶ se ti v Sloveniji namreč pojavljajo predvsem **v topli polovici leta**, med majem in septembrom. Čeprav je to dejstvo avtorjem investitorjeve študije znano⁷⁷, so terenske raziskave načrtovali tako, da je bila velika večina popisov izvedena v hladni polovici leta. V topli polovici leta, med koncem maja in koncem oktobra, pa sistematičnih popisov sploh niso izvajali.
 66. Poleg tega opozarjamo, da je območje načrtovane **vetrne elektrarne znotraj domačega okoliša jastrebov, ki gnezdi na otoku Cresu**, kjer gnezdi $\frac{3}{4}$ hrvaških jastrebov. Načrtovane vetrnice so od otoka Cresa oddaljene med 42 in 48 km. Strokovna ornitološka literatura ugotavlja, da se gnezdeči jastrebi pri iskanju hrane gibljejo v radiju do 60 km okoli gnezda⁷⁸.
 67. **VMESNI ZAKLJUČEK: V Poročilu o vplivih na okolje je bilo dejansko stanje o pojavljanju beloglavih jastrebov na Volovji rebri ugotovljeno napačno, oz. sploh ni bilo ugotovljeno, saj v času, ko se jastrebi pretežno pojavljajo na območju, raziskav skorajda niso izvajali.**

⁷² Mihelič, T. & F. Genero (2005): Occurance of Griffon Vulture *Gyps fulvus* in Slovenia in the period from 1980 to 2005 [Pojavljanje beloglavih jastrebov (G.f.) v Sloveniji od leta 1980 do 2005]; *Acrocephalus* 125: 73-79. http://www.volovjareber.si/gradivo/literatura/MihelicGenero2005_OccuranceOfGrifonVultureInSlovenialnThePeriodFrom1980to2005.pdf

⁷³ Organ je dokumentacijo prejel 19.12.2005 in se v spisu vodi pod zaporedno številko 118.

⁷⁴ Tome, D. (2005): “Razprava: Komentar na članek Mihelič & Genero (2005): Occurrence of Griffon Vulture *Gyps fulvus* in Slovenia in the period from 1980 to 2005”. – *Acrocephalus* 26 (127): str. 195.

http://www.dlib.si/documents/znanstveni_clanki/acrocephalus/pdf/URN_NBN_SI_doc-1W38TP4R.pdf

⁷⁵ Trontelj, P. (2006): “Razprava: Komentar na članek Mihelič & Genero (2005): Occurrence of Griffon vulture in Slovenia in the period from 1980 to 2005” - *Acrocephalus* 27(128/129): str. 94-96. Priloga 10

http://www.dlib.si/documents/znanstveni_clanki/acrocephalus/pdf/URN_NBN_SI_doc-FJHBA5DL.pdf

⁷⁶ Glej zgoraj omenjeno študijo Mihelič & Genero (2005) in DOPPSove podatke predstavljene v Prilogi 2 tega dokumenta

⁷⁷ Glej stran 119 v **PoVnO-2005**

⁷⁸ Glej: Cramp S. (1987): Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa. Volume II, Howks to Busards. Oxford university press.

Napačno ugotovljeno dejansko stanje glede varstvenega statusa kvarnerskih jastrebov

68. Med strankami ni sporno, da večina jastrebov, ki se pojavljajo na Volovji rebri, izvira iz gnezdišč na bližnjih Kvarnerskih otokih⁷⁹, čemur pritrjuje tudi naslovni organ v odločbi o okoljevarstvenem soglasju⁸⁰.
69. Naslovni organ v odločbi o okoljevarstvenem soglasju⁸¹ nekritično povzema mnenje investitorja, da je kvarnerska populacija jastrebov **relativno stabilna**⁸². Tukaj naslovni organ napačno ugotovi pomembna dejstva. V resnici je kvarnerska populacija beloglavega jastreba zaradi kontinuirnega upadanja **kritično ogrožena**⁸³. Nekritično povzemanje investitorjevega stališča s strani naslovnega organa je toliko bolj nerazumljivo v luči dejstva, da je bil naslovni organ s strani stranskega udeleženca pisno opozorjen na kritično ogroženost kvarnerskih jastrebov⁸⁴.
70. Nedavna analiza viabilnosti kvarnerske populacije jastrebov⁸⁵ je pokazala, da je ta kritično ogrožena do te mere, da ima lahko že en sam nepričakovan dogodek katastrofalen učinek za njen obstoj.
71. Ugotovitev o kritični ogroženosti kvarnerskih jastrebov je še pomembnejša v luči dejstva, da je Volovja reber znotraj domačega okoliša na otoku Cresu gnezdečih jastrebov. Kar pomeni, da se na območju posega verjetno pojavljajo gnezdeči osebk, ki iščejo hrano za mladiče.
72. **VMESNI ZAKLJUČEK: Naslovni organ je dejansko stanje o ogroženosti beloglavih jastrebov, ki se pojavljajo na Volovji rebri ugotovil napačno: populacija ni relativno stabilna, pač pa je kritično ogrožena do te mere, da lahko izumre že zaradi enega samega nepričakovanega dogodka.**

Utemeljitev dejstva, da naslovni organ ne more "z znanstvenega vidika izključiti vsakega razumnega dvoma glede odsotnosti škodljivih učinkov" načrtovanega posega na jastrebe

73. S tem (1) ko je izpričana visoka občutljivost beloglavega jastreba na trke z vetrnici, (2) ker podatki kažejo, da je na območju posega ena od zgostitev pojavljanja jastrebov v Sloveniji, (3) ker je populacija, ki se na Volovji rebri pojavlja, kritično ogrožena, in (4) ker je v SPA Snežnik-Pivka beloglavi jastreb varovana vrsta, je naslovni organ soočen z utemeljenim dvomom, da bi postavitve vetrne elektrarne lahko imela nesprejemljiv škodljivi vpliv na beloglavega jastreba.
74. Dvom dodatno potrjuje negativno mnenje pooblaščenih državnih strokovnih organizacij Zavoda RS za varstvo narave⁸⁶.
75. Naslovni organ bi torej smel izdati okoljevarstveno soglasje le, če bi se prepričal, da postavitve vetrne elektrarne na vrsto ne bo škodljivo vplivala. **Takšno prepričanje bi naslovni organ lahko utemeljil le s poglobljeno študijo** preletov jastrebov na območju načrtovane vetrne elektrarne, ki bi pokazala, da območje jastrebi preletavajo le v zanemarljivem številu. **S tem se strinja tudi investitor**, saj v dopisu naslovnemu organu zapiše: "Ključnega pomena za oceno vpliva je, kako pogosto se jastrebi pojavijo

⁷⁹ Glej navedbe investitorja v "Opredelitvah do mnenj in pripomb" z dne 20.2.2006, stran 13

⁸⁰ Glej **OVSogI-2006** stran 39, zadnji odstavek

⁸¹ Glej **OVSogI-2006** stran 39, zadnji odstavek

⁸² Glej navedbe investitorja v "Opredelitvah do mnenj in pripomb" z dne 20.2.2006, stran 13

⁸³ Radovič, D., J. Kralj, V. Tutiš & D. Čiković (2003): Crvena knjiga ugroženih ptica Hrvatske. Ministarstvo zaštite okoliša i prostorskog uređenja. Zagreb. Priloga 11

⁸⁴ Glej dopis stranskega udeleženca P.R. z dne 7.3.2006, ki se v spisu primera vodi po zaporedno številko 145

⁸⁵ Glej v Pavkovic in Susic (2006): Population Viability Analysis of (Eurasian) Griffon Vulture *Gyps fulvus* in Croatia. Strani 75-86 v Houston & Piper (eds.) Proceedings of the International Conference on Conservation and Management of Vulture Populations, 14.-16.11.2005, Solun, Grčija. Natural History Museum of Crete & WWF Grece. Priloga 12

⁸⁶ Glej **Mnenje ZRSVN-2005**, stran 6

in koliko se pri tem približajo območju, predvidenem za postavitve vetrnic ... Šele z navedenima podatkomah lahko ocenjujemo potencialni vpliv⁸⁷.”

76. **Naslovni organ ne razpolaga z nobeno študijo**, na osnovi katere bi lahko “z znanstvenega vidika izključil vsak razumni dvom glede odsotnosti škodljivih učinkov⁸⁸”. Kot smo pokazali zgoraj, so omenjene investitorjeve “namenske terenske raziskave” za ta namen **brez vrednosti**, saj se raziskava tople polovice leta, ko se jastrebi pojavljajo na Volovji rebri, le bežno dotakne.

Omilitveni ukrep izpustitve štirih vetrnic

77. naslovni organ je v odločbi o okoljevarstvenem soglasju navedel, da ob upoštevanju omilitvenih ukrepov vpliv na te ujede ne bo škodljiv⁸⁹, pri čemer **omeni le omilitveni ukrep izpustitve štirih vetrnic**. Po prepričanju stranskega udeleženca ta omilitveni ukrep ne more imeti omembe vrednega omilitvenega učinka za ohranjanje beloglavega jastreba iz naslednjih razlogov:
78. V naši študiji ujed na Volovji rebri⁹⁰ se je izkazalo, da jastrebi **večinoma letajo vzdolž grebena**, kjer so načrtovane vetrnice, ne pa prečno na njega. Naše terenske ugotovitve se ujemajo z ugotovitvami Miheliča & Genera (2005), ki ugotavljata, da jastrebi za prelete radi uporabljajo gola prisojna pobočja in grebene, kjer jim jadranje olajšajo termalni vzgorni vetrovi. Izpustitev nekaj vetrnic iz verige bi imela kakšen smisel le, če bi jastrebi greben preletavali prečno in če bi bili preleti skoncentrirani na majhnem prostoru. Ne investitor in ne naslovni organ ne navedeta nobenega podatka, ki bi kazal na to.
79. Posebej opozarjamo na dve španski študiji, ki dokazujeta, da omilitveni ukrep izpustitve majhnega števila vetrnic za ohranitev jastreba nima učinka. Barrios & Rodrigues (2004)⁹¹ ugotavljata, da oblika vetrnic in razmik med njimi nima omembe vrednega vpliva na nevarnost trka. Lekuona & Ursua (2007)⁹² pa ugotavljata, da ni razlike v frekvenci trkov med vetrnicami na koncu verige in vetrnicami znotraj verige; kar pomeni, da ustvarjanje koridorjev z izpuščanjem vetrnic, nima znatnega učinka.
80. Očitno je, da niti avtorji Poročila o vplivih na okolja ne verjamejo v učinkovitost omilitvenega ukrepa “opustitev posameznih vetrnic”, s katerim naj bi bili zagotovljeni koridorji za ptice, netopirje in velike sesalce, saj so v sklepnih ocenah zapisali: “zaradi ... zmanjšanja števila vetrnih turbin in opustitve posameznih turbin na kritičnih mestih, **naj bi za večino živalskih vrst nova ovira na Volovji rebri ne bila neprehodna**”⁹³.”

Širok selitveni koridor beloglavih jastrebov

81. Naslovni organ v odločbi o okoljevarstvenem soglasju⁹⁴ nekritično povzema investitorjevo trditev, da se “jastrebi pojavljajo ob selitvah ob kraških in dinarskih grebenih, imajo širok selitveni koridor, pri čemer naslovni organ ugotavlja, da ni podatkov, na katerih bi lahko zaključili, da je Volovja reber najpomembnejša preletna lokacija”. Naslovni organ tukaj prezre, da mu je bil s strani stranskih udeležencev posredovan znanstveni članek o pojavljanju beloglavih jastrebov⁹⁵, ki ugotavlja ravno to:

⁸⁷ Glej navedbe investitorja v “Opredelitvah do mnenj in pripomb” z dne 20.2.2006, stran 13, drugi odstavek

⁸⁸ Glej zadnji stavek 4. točke izreka zgoraj omenjene sodbe Evropskega sodišča v zadevi C-127/2002

⁸⁹ Glej **OVSogI-2006** stran 40, prvi odstavek

⁹⁰ Glej Prilogo 2 tega dokumenta, Slika 4

⁹¹ Barrios, L. & A. Rodriguez (2006): Behavioural and environmental correlates of soaring-bird mortality at on-shore wind turbines. *Journal of Applied Ecology* 41: 72-81. Priloga 13

⁹² Lekuona, M.A. & C. Ursua (2007): Avian mortality in wind power plants of Navarra (Northeastern Spain). Poglavlje 9 v: M. Lucas, G.F.E. Janss & M. Ferrer (2007): *Birds and wind farms*. Quercus, Madrid. 275 strani.

⁹³ Glej poglavje 2.2.7 na strani 7 v **PoVnO-2005**

⁹⁴ Glej **OVSogI-2006** stran 39, zadnji odstavek

⁹⁵ Mihelič, T. & F. Genero (2005): Occurrence of Griffon Vulture *Gyps fulvus* in Slovenia in the period from 1980 to 2005 [Pojavljanje beloglavih jastrebov (G.f.) v Sloveniji od leta 1980 do 2005]; *Acrocephalus* 125: 73-79.

1) da leži območje Volovje rebri na najpomembnejšem koridorju za prelet jastreb iz Kvarnerja v Alpe in 2) da so koridorji zelo ozki. Članek je plod najboljšežnejšega zbiranja podatkov o pojavljanju beloglavega jastreba v Sloveniji v zgodovini Slovenske ornitologije. Investitorjev argument o širokih selitvenih koridorjih dodatno izpodbija v strokovni razpravi Trontelj (2006)⁹⁶.

Hrana, kot ključni omejujoči dejavnik za ohranjanje jastreb

82. Naslovni organ v odločbi o okoljevarstvenem soglasju⁹⁷ nekritično privzema investitorjevo stališče, da je za ohranjanje kvarnerskih jastreb omejujoč dejavnik hrana. S strani stranskih udeležencev je bil 7.3.2006 naslovnemu organu posredovan "Odgovor na opredelitev do pripomb, ki jih je za nosilca nameravanega posega Elektro Primorska podala Odvetniška pisarna Miro Senica in odvetniki", ki ga je pripravil doc.dr. Peter Trontelj, kjer je predstavljena obširna argumentacija, ki utemeljuje, da je omenjena trditev investitorja napačna.

Sršenar

83. Sršenar je še ena vrsta ptic, ki je varovana znotraj SPA/IBA Snežnik-Pivka, **za katero naslovni organ vpliva posega nanjo sploh ni presodil**, čeprav je bil na možnost negativnega vpliva na sršenarja izrecno opozorjen v mnenju pooblaščenice državne inštitucije za varstvo narave⁹⁸.
84. Pripravljalci investitorjevega okoljskega poročila zaključujejo, da bo vpliv posega na sršenarja majhen, saj da so vrsto opazili vsega 4x (3x po en osebek in 1x 14 osebkov)⁹⁹.
85. Stranski udeleženec meni, da gre tukaj za **značilni primer napačno ugotovljenega dejanskega stanja**. Menimo, da je vzrok nizkemu številu opazovanj sršenarja s strani pripraviljavcev okoljskega poročila v neustrezni popisni metodi in v neprimernem času opazovanja (v času jesenske selitve, ko območje preleti največ sršenarjev, **popisov sploh niso izvajali**).
86. DOPPS-ove Raziskave ujed na Volovji rebri so pokazale¹⁰⁰, da je sršenar tukaj **tretja najpogostejša ujeda**. V času spomladanske in jesenske selitve so zabeležili 119 opazovanj sršenarjev¹⁰¹. Na osnovi teh raziskav stranski udeleženec zaključuje, da je Volovja reber pomembna preletna točka selekih se sršenarjev, ki jo **vsako leto nizko preleti več 100 osebkov**.
87. Sršenar v bližnji okolici Volovje rebri **verjetno gnezdi** (gneзда sicer nismo iskali), saj ga je mogoče opazovati preko cele gnezdilne sezone¹⁰². Mihelič & Brajnik (2006) sta 29.8.2006 na območju Suhega vrha (ca 1 km od načrtovane verige vetrnic) večkrat opazovala teritorialni svatovski let sršenarja¹⁰³, kar kaže na gnezditve v bližini.
88. **VMESNI ZAKLJUČEK: V postopku sploh ni bil presojan vpliv načrtovanega posega na varovano vrsto sršenarja. Dejansko stanje o pojavljanju vrste je bilo ugotovljeno narobe. S strani pripraviljavcev okoljskega poročila niso bili**

⁹⁶ Trontelj, P. (2006): "Razprava: Komentar na članek Mihelič & Genero (2005): Occurrence of Griffon vulture in Slovenia in the period from 1980 to 2005" - *Acrocephalus* 27(128/129): str. 94-96. Priloga 10

http://www.dlib.si/documents/znanstveni_clanki/acrocephalus/pdf/URN_NBN_SI_doc-FJHBA5DL.pdf

⁹⁷ Glej **OVSogl-2006** stran 39, zadnji odstavek

⁹⁸ Glej **Mnenje ZRSVN-2005**, stran 6, šesti odstavek

⁹⁹ Navedeno v **OPor-2005** str. 47

¹⁰⁰ Glej Prilogo 2 tega poročila

¹⁰¹ Glej Tabelo 1 v Prilogi 2 tega poročila

¹⁰² Glej npr fotografije sršenarjev posnete na Volovji rebri 25.6.2008: <http://www.ajo.si/blog/2008/06/25/srsenarji-na-volovji-rebri/>, Alej Jagodnik jih je ta dan opazoval tudi med iskanjem hrane na tleh.

¹⁰³ Glej članek Mihelič, T. & I.Brajnik (2006): "Nova opazovanja selitve ujed na Volovji rebri", *Acrocephalus* 27 (128-129): strani 86-87, <http://www.aktivist.si/pravo-za-naravo/datoteke/2009/05/mihelic-brajnik-2006.pdf>

predloženi podatki, ki bi presojajo vplivov na to vrsto sploh omogočali. Podatki DOPPS kažejo, da je mogoče pričakovati velik vpliv vetrnic na seleče se sršenarje, ki greben Volovje rebri pogosto preletijo v višini rotorja načrtovanih vetrnic.

Gozdni jereb

89. Gozdni jereb je vrsta, **za katero obstaja verjetnost poslabšanja stanja, če bo zgrajena VE na Volovji rebri**. Utemeljitev je podana v gradivih, na katere se sklicujemo v poglavju "Sklicevanje na drugo, naslovnemu organu predloženo gradivo" zgoraj. Prvostopenjski organ je v obrazložitvi odločbe o okoljevarstvenem soglasju argumente pomanjkljivo in enostransko povzel. Bistveni so naslednji argumenti:
90. Optimalen habitat gozdnega jereba **so gozdni robovi južnega roba snežniških gozdov**. Vsi podatki o gozdnem jerebu v Natura 2000 območju Snežnik-Pivka, s katerimi razpolaga DOPPS, so s tega ozkega območja. Teh navedb DOPPS naslovni organ nikjer ne povzema. Dodatno to našo navedbo podkrepljujemo z rezultati popisov Mihelič (2007)¹⁰⁴. Avtor je popisoval jerebe po metodi izzivanja teritorialnih samcev s posnemanjem njihovega teritorialnega klica na dveh transektih. Prvi transekt z 18 klicnimi točkami je bil na širšem območju načrtovanega posega, drugi s 15 točkami pa v strnjenih gozdovih južno od Sviščakov. **Avtor je na prvem transekti evidentiral 3 teritorije gozdnega jereba, na drugem pa nobenega**.
91. Investitor v svojih gradivih navaja, da naj bi imel gozdni jereb v snežniških gozdovih v zaledju Volovje rebri veliko potencialnih gnezdišč. Svojih navedb ne utemeljuje s podatki ali citati iz literature. DOPPS navaja, da se gozdni jereb izogiba strnjenih gozdov in da je v snežniških gozdovih v resnici malo primernehabitata za to vrsto. Svoje navedbe utemeljuje s citati iz literature. Organ se v odločitvi postavi na stališče investitorja in nikjer ne pojasni, zakaj se mu ta zdi verodostojnejša.
92. Najmanj kar je mogoče zaključiti iz povedanega je, da obstaja verjetnost, da je gozdni jereb na Natura 2000 območju Snežnik-Pivka omejen predvsem na južne robove snežniških gozdov od katerih območje VE Volovja reber predstavlja velik delež.
93. DOPPS v omenjenih gradivih opozarja, da je gozdni jereb vrsta, ki je občutljiva na hrup in da se izogiba območjem s povečanim človeškim vplivom. Navedbe utemeljuje s citiranjem strokovne literature. Zaradi navedenega obstaja verjetnost, da bodo gozdni jerebi iz območja izginili po izgradnji vetrne elektrarne. Investitor ne navaja nobenih argumentov in še manj dokazov, ki bi potrjevali, da vetrnice gozdnih jerebov ne bodo odgnale. Prvostopenjski organ kljub temu in brez argumentiranja zaključi, da vpliv vetrnic na gozdnega jereba ne bo škodljiv.

Evrazijski ris

94. Uvodoma opozarjamo na velik razkorak pri navajanju podatkov o risu med Poročilom o vplivih na okolje in med investitorjem. Avtorji okoljskega poročila so zapisali, da "**je ris na obravnavanem območju stalno prisoten**"¹⁰⁵. Ker gre za zelo ogroženo in na motnje občutljivo vrsto, je ta navedba seveda za presojajo vplivov ključnega pomena. Avtorjem se je zdela celo tako pomembna, da so jo **podčrtali**. Po drugi strani pa investitor poskuša relativizirati prisotnost risa na območju načrtovanega posega, ker so

¹⁰⁴ Projektno poročilo Mihelič, T. (2007): "Poročilo monitoringa izbranih vrst ptic na Posebnih območjih varstva (SPA) na projektnih območjih Snežnik in Jelovica projekta LIFE04NAT/SI/000240 v letih 2005, 2006 in 2007"; poročilo je bilo izdelano za ZRSVN. Priloga 14

¹⁰⁵ Navedeno v **OPor-2005** str. 29

tukaj predvsem travnati habitati, ki naj bi bili za risa neprimeren habitat, saj da je ta omejen na gozdove¹⁰⁶. Nerazumljivo je, zakaj je tukaj naslovni organ sledil navedbam investitorja in ne Poročilu o vplivih na okolje¹⁰⁷. Tukaj želimo naslovni organ opozoriti, da nedavno švicarsko študijo, ki pokaže, da ponekod v srednji Evropi risi **uporabljajo gozdne habitate celo v deležih manjših od 50%**¹⁰⁸.

95. Avtorjem Poročila o vplivih na okolje se zdi vpliv posega na risa tako hud, da so zapisali: **“zaradi posega lahko pričakujemo do 10% zmanjšanje efektivne velikosti populacije risa v Sloveniji”**, kar bo **“pomembno vplivalo na preživetvene sposobnosti risa v Sloveniji”**. **“Zaradi tega bi gradnja vetrne elektrarne na predvideni lokaciji predstavljala izjemno hud poseg za omenjeno vrsto.”**¹⁰⁹ Gre za izjemno močne navedbe, ki kažejo na popolno nesprejemljivost posega. Nerazumljivo je, da je naslovni organ pri presoji popolnoma prezrl te ključne navedbe in jih v Odločbi o okoljevarstvenem soglasju ne omenja niti z besedo.
96. Nerazumljivo je tudi, da naslovni organ, ko v odločbi o okoljevarstvenem soglasju utemeljuje vpliv posega na risa¹¹⁰, **ne omenja ključnih ugotovitev iz strokovnega mnenja prof. Kosa**¹¹¹, ki je eden najboljših poznavalcev risa v Sloveniji. To je še toliko bolj nerazumljivo, ker naslovni organ svojo odločitev izrecno opre na mnenje, ki ga je organu posredovalo kmetijsko ministrstvo¹¹². Čeprav je mnenje MKGP kratek splošni dokument, ki za svoje zaključke, da je poseg sprejemljiv, ne navaja dokazov, mu je naslovni organ brez utemeljitve dal prednost pred strokovnim mnenjem uglednega znanstvenika. Posebej nerazumljivo je, da je to eden od redkih v postopek posredovanih dokumentov o risu, ki ga organ pri argumentaciji vpliva na risa sploh navede.
97. Tukaj želimo na kratko ponoviti ključne argumente o pričakovanih vplivih na risa iz omenjenega mnenja prof. Kosa. V mnenju je pojasnjeno, kakšen bi bil mehanizem vpliva VE na risa: **“Postavitev vetrnih turbin, njihovo delovanje in vzdrževanje bo predstavljalo pomembno motnjo v dosedanem primernem habitatu risa. Prizadel bo enega izmed najprimernejših in najpomembnejših teritorijev risa v Sloveniji. Učinek degradacije teritorija je velik predvsem zaradi fragmentacije, saj so predvidene vetrne turbine postavljene v srednji del obstoječega teritorija. Med predvidenimi vetrnimi turbinami in Ilirsko Bistrico tako nastane premajhna krpa za samostojni teritorij.”** Ključno je torej, da bo zaradi motenj v prostoru, ki jih bo povzročilo obratovanje vetrnic, teritorij za risa postal premajhen in bo zato izgubljen. Teh ključnih podatkov organ v obrazložitvi ne navaja, kljub temu, da mnenje dr. Kosa sicer obsežno povzema.
98. Da je naslovni organ prezrl ključni pričakovani vpliv posega na risa je še toliko bolj nerazumljivo v luči dejstva, da tudi Okoljsko poročilo pride do enakih zaključkov: **“Ker je predvidena VE v zaledju Snežniškega pogorja, bi ostal manj primeren prostor za poselitev, na prisotnost človeka občutljivega risa, tudi v pasu med cesto Ilirska Bistrica in Pivka ter vetrnicami na Volovji rebri. Za risa predstavlja poseg ključno fragmentacijo njegovega areala.”**¹¹³

¹⁰⁶ Glej npr. investitorjeve “Opredelitve do mnenj in pripomb – izjava” z dne 13.2.2006, stran 15.

¹⁰⁷ Glej **OVSogI-2006** stran 40

¹⁰⁸ Glej Breitenmser, U. & C.Breitenmoser (2008): Der Luchs. Salm Verlag, Wohlen/Bern, 537 str.

¹⁰⁹ Glej stran 104 v **PoVnO-2004**

¹¹⁰ Glej **OVSogI-2006** stran 40

¹¹¹ Kos, I. (2005): Strokovno mnenje o stanju evrazijskega risa v Sloveniji in pričakovani vplivi v primeru gradenj vetrnih turbin na Volovji rebri. Strokovno mnenje je bilo posredovano naslovnemu organu s strani ZRSVN dne 19.12.2005.

¹¹² Mnenje MKGP št. 354-47/2004/14 o Sprejemljivosti posega, ki je bilo posredovano naslovnemu organu 9.11.2005.

¹¹³ Navedeno v **OPor-2005** str. 50

99. Avtorji okoljskega poročila navajajo, da je vpliv vetrnic na risa mogoče odpraviti z vzpostavitvijo **"več migracijskih koridorjev za nemoteno prehajanje divjadi"**¹¹⁴. Opozarjamo, da avtorji **niso z ničemer izkazali**, da bi ukrep lahko učinkovito omilil "izjemno hud vpliv" posega zaradi fragmentacije risovega habitata. To zgolj zatrdijo in niti ne poskušajo utemeljiti. Organ v odločbi nikjer ne utemelji, zakaj verjame investitorju, ne pa mnenju Oddelka za Biologijo. **Organ tudi ne navede nobenih dokazov, ki bi v smislu 2. odstavka 3. člena Pravilnika o presoji sprejemljivosti...** podprli ugotovitev, da so koridorji, ki so določeni s pogoji v izreku odločbe učinkoviti.
100. Kljub temu, da je večina vetrnic načrtovanih zunaj meje Natura 2000 območja, pa gre tukaj za **tipični primer daljinskega vpliva**: izguba dela teritorija, ki je izven Natura 2000 območja bi pomenila izgubo celotnega teritorija, ki v pretežni meri leži znotraj Natura 2000 območja, ki je med drugim namenjeno varovanju risa.
101. Zgoraj smo pokazali, da bi načrtovani poseg **pomembno vplival na preživetvene sposobnosti risa v Sloveniji**. O tem se strinjajo tako prof. Kos, kot tudi avtorji poročila o vplivih na okolje. To pomeni, da je poseg v nasprotju z **določbo 14(2) člena ZON, po katerem je prepovedano slabšati življenjske razmere živalskih vrst do take mere, da je vrsta ogrožena**
102. **VMESNI ZAKLJUČEK**: Zaradi vsega zgoraj navedenega in zaradi načela neposrednega učinkovanja direktiv, mora torej organ poseg v celoti zavrniti zaradi prekomernega vpliva posega na varstvene cilje bližnjega Natura 2000 območja Javorniki-Snežnik in na preživetvene možnosti risa kot vrste v Sloveniji.

Širokouhi netopir

103. Novejša strokovna literatura ugotavlja, da **so netopirji med najpogostejšimi žrtvami zaradi trkov z vetrnimi elektrarnami**¹¹⁵. Nedavna raziskava Horn et al. (2008)¹¹⁶, ko so nočne aktivnosti netopirjev snemali z infrardečo kamero, je razkrila, da vrteče se **vetrnice netopirje privabljajo**, zaradi česar so zanje še bolj pogubne.
104. Ena od vrst, ki so varovane z pSCI Javorniki-Snežnik je tudi širokouhi netopir. Okoljsko poročilo investitorja navaja, da širokouhi netopir **"lovi .. nad drevesnimi krošnjami in ob gozdnem robu, ... leta tudi v višini krošenj"**¹¹⁷, torej v dosegu vetrnic, kakršne so načrtovane na Volovji rebri. Naslovni organ mora torej presoditi vpliv načrtovane vetrne elektrarne na to vrsto.
105. Posebej opozarjamo, da naslovni organ ne razpolaga z nobeno študijo, na osnovi katere bi lahko ocenil vpliv posega na to vrsto. Celo v sklepni oceni investitorjevega Poročila o vplivih na okolje je med glavnimi pričakovanimi vplivi načrtovanega posega na naravo izrecno napisano, **"da je negativni vpliv na netopirje nepoznan, a potencialno možen"**¹¹⁸. Pripravljalci Okoljskega poročila niso izvedli nobene raziskave o prisotnosti netopirjev na območju posega. Zgolj sklicujejo se na karte razširjenosti vrste iz Strokovnih osnov za vzpostavljanje omrežja Natura 2000 – netopirji¹¹⁹, po katerih vrsta na območju posega ni bila odkrita¹²⁰. Avtorji zamolčijo, da vrsta na Volovji rebri sploh ni mogla biti odkrita, **saj tukaj doslej ni nihče sistematično raziskoval**

¹¹⁴ Navedeno v **OPor-2005** str. 50, zadnji stavek v razdelku o risu.

¹¹⁵ Glej npr: Rodrigues, L., L.Bach, M.-J.Dubourg-Savage, J.Goodwin & C.Harbusch (2008): "Guidelines for consideration of bats in wind farm projects". EUROBATS Publication Series No. 3., Bonn. 51 strani. http://www.eurobats.org/publications/publication%20series/pubseries_no3_english.pdf

¹¹⁶ Horn, J.W., E.B.Arnett & T.H.Kunz (2008): "Behavioral Responses of Bats to Operating Wind Turbines." Journal of wildlife management 72(1): strani 123–132. Na <http://www.bioone.org/doi/abs/10.2193/2006-465> je dostopen povzetek članka.

¹¹⁷ Glej **OPor-2005** str. 30

¹¹⁸ Glej poglavje 2.2.7 na strani 7 v **PoVnO-2005**, zadnja alineja drugega odstavka

¹¹⁹ Strokovne podlage je izdelal Prirodoslovni muzej Slovenije.

¹²⁰ Glej navedbe avtorjev v **OPor-2005** str. 30

netopirjev¹²¹, ter da je bilo območje vključeno v Naturo 2000 zaradi primerne habitata za to vrsto netopirja¹²².

106. Naslovni organ v odločbi o okoljevarstvenem soglasju¹²³ izrecno zapiše, "da je verjetnost, da bi prišlo do velikega vpliva na širokouhega netopirja, nizka", vendar tega z ničemer ne utemelji.
107. Naslovni organ bi torej smel izdati okoljevarstveno soglasje le, če bi se prepričal, da postavitve vetrne elektrarne na vrsto ne bo škodljivo vplivala. Takšno prepričanje bi naslovni organ lahko utemeljil le s poglobljeno študijo pojavljanja širokouhega netopirja na območju načrtovane vetrne elektrarne, ki bi pokazala, da netopirji preletavajo območje v zanemarljivem številu.
- 108. VMESNI ZAKLJUČEK: Naslovnemu organu sploh niso bili predloženi podatki, na osnovi katerih bi lahko ocenil vpliv načrtovanih vetrnic na širokouhega netopirja, niti si jih ni pridobil sam. Na to je bil naslovni organ s strani ZRSVN izrecno opozorjen. Naslovni organ torej vplivov načrtovane vetrne elektrarne na netopirje sploh ne more oceniti in zato tudi ne more izdati pozitivnega okoljevarstvenega soglasja.**

Druge pripombe

Vpliv na vire pitne vode

109. Eden od elementov okolja, ki je bil v presoji vplivov izrazito neustrezno obravnavan, so vire pitne vode. Presojo je naslovni organ zapisal v kratkem odstavku na 29. strani odločbe o okoljevarstvenem soglasju. Tukaj napiše nekaj svojih mnenj, ne navaja pa nobenih dokazov in ne razlogov, odločilnih za presajo posameznih dokazov. **Ocenjujemo, da je bila presoja posega na vire pitne vode izvedena neustrezno, oz. da sploh ni bila izvedena.**
110. V zvezi z vplivi na vire pitne vode opozarjamo na naslednja ključna dejstva:
- območje načrtovane vetrne elektrarne je znotraj vplivnega pasu vodnih virov občine Ilirska Bistrica**¹²⁴;
 - v rotorju vsake načrtovane vetrnice bo na višini 55 m od tal **več kot 200 l nevarnih kemikalij** (strojnih in mazalnih olj), skupaj torej več kot **8.600 l** nevarnih kemikalij v vseh 43 predlaganih vetrnicah;¹²⁵
 - območje načrtovane vetrne elektrarne **se nahaja na občutljivem kraškem območju**, na katerem tvorijo vode, dotekajoče s področja Snežnika, bogat kraški vodonosnik, **iz katerega se oskrbuje s pitno vodo občina Ilirska Bistrica** in njena okolica¹²⁶;
 - sledilni testi, ki so jih strokovnjaki Inštituta za raziskovanje Krasa pri ZRC SAZU izvedli marca leta 2006, so pokazali, da padavinske vode, ki pronicajo v tla na območju Volovje rebri napajajo obe ključni vodni zajetji, iz katerih se napaja vodovod občine Ilirska Bistrica: Bistrice in Podstenjšek; raziskava je

¹²¹ Glej strokovno mnenje Društva za proučevanje in varstvo netopirjev "Vetrne elektrarne in netopirji" z dne 5.3.2006, ki ga je naročil Zavod RS za varstvo narave in ga predložil organu 14.3.2006 – drugo poglavje

¹²² Glej **Mnenje ZRSVN-2005**, stran 5, drugi odstavek

¹²³ Glej **OVSogI-2006** stran 40, drugi odstavek

¹²⁴ Glej 7. člen "Odloka o določitvi varstvenih pasov in za zavarovanje vodnih virov", Uradne objave, Primorske novice z dne 5.4.1985.

¹²⁵ Navedeno v **PoVnO-2005**, strani 21 do 23

¹²⁶ Citirano po **PoVnO-2005**, stran 56

pokazala, da bi v primeru razlitja nevarne kemikalije obe vodni črpališči kontaminirali v sega nekaj dni,^{127,128}

- e. v primeru porušitve stebra vetrnice bi rotor vetrnice z velikansko silo treščil na kamnita tla in nevarne kemikalije iz rotorja bi se razlile po tleh; Poročilo o vplivih na okolje te možnosti sploh ne obravnava, **čeprav se porušitve vetrnic občasno dogajajo povsod po svetu**;^{129,130}
- f. poleg drugih razlogov, zaradi katerih po svetu prihaja do porušitev vetrnic (npr: zaradi napak v materialu stebrov; napak pri temeljenju; napak v krmilni elektroniki; zaradi katerih se vetrnica ne izklopi ob premočnem vetru...) je treba v primeru Volovje rebri opozoriti na občasne **orkanske vetrove**, ko zaradi burje piha v sunkih tudi preko 200 km/h¹³¹, in na **pojav žledenja**, zaradi katerega se na objektih v zraku lahko nabere tudi do 10 cm debel oklep ledu¹³².

111. Naslovni organ je investitorju sicer naložil dodatni **omilitveni ukrep**, po katerem mora biti **vrhnji del temelja vetrnih turbin projektiran tako, da bo opravljal funkcijo lovilne sklede** za celotni volumen nevarnih kemikalij ki se nahajajo v vetrni turbini¹³³. Poudarjamo, da je omilitveni ukrep neustrezen. Temelji, kot so predstavljeni v Poročilu o vplivih na okolje¹³⁴ so načrtovani v velikosti 11x11 m, torej manj kot 5 m od podnožja stolpa. Da bi lovilna skleda v primeru porušitve stebra lahko preprečila razlitje nevarnih kemikalij, bi morala imeti radij vsaj **55 m**, to pa pomeni betonsko površino v velikosti vsaj **9.500 m²**. To pomeni dodatnih ca **40 hektarov** zabetoniranih površin (računano na 43 vetrnic), kar pomeni veliko dodatno izgubo habitatov, ki v presoji vplivov na okolje ni bila upoštevana.

Vpliv na krajino

112. Vpliv vetrne elektrarne na krajino je zaradi kolosalnih dimenzij zelo velik. Posebej kadar se vetrno elektrarno postavlja v neokrnjeno naravo. Tudi pripravljavci investitorjevega Poročila o vplivih na okolje menijo, da bo vpliv na krajino velik. V sklepnih ocenah npr. ugotavljajo, da **“predstavlja vpliv na vidne in krajinske značilnosti zelo izrazit vidik nameravanega posega”** ter, da bo **“najbolj izpostavljen vidni vpliv obratovanja vetrnih turbin”**¹³⁵. Vpliv na krajino se jim zdi tako hud, da kot omilitveni ukrep predpišejo **“odstranitev vseh elementov vetrne elektrarne v primeru opustitve dejavnosti in povrnitev stanja pred gradnjo vetrne elektrarne”**¹³⁶.

¹²⁷ Raziskava je bila 21.12.2006 na poljuden način predstavljena v prispevku avtorjev Nataše Ravbar in Gregorja Kovačiča v prilogi Znanost časnika Delo: “Vetrna elektrarna in tveganje za vodne vire, Z Volovje rebri se napajata Bistrica in Podstenjšek” http://www.volovjareber.si/gradivo/voda/20061221_DeloZnanost.pdf

¹²⁸ Podrobno je bila raziskava predstavljena v znanstveni monografiji: Nataša Ravbar (2007): “THE PROTECTION OF KARST WATERS. A comprehensive Slovene approach to vulnerability and contamination risk mapping”, ZRC SAZU, Ljubljana

¹²⁹ Filmski posnetek spektakularne porušitve vetrnice pri Aarhusu na Danskem dne 26.2.2008 je med drugim na voljo na: http://blogs.telegraph.co.uk/matthew_moore/blog/2008/02/26/wind_farm_accident_caught_on_film

¹³⁰ Izčrpna a nepopolna statistiko nesreč v zvezi z vetrnimi elektrarnami je dostopna na spletnih straneh Caithness Windfarm Information Foruma: <http://www.caithnesswindfarms.co.uk/page4.htm>

¹³¹ Glej npr. video amaterskih vremenarjev posnet na Volovji rebri: http://www.youtube.com/watch?v=FDmltR_-77s

¹³² Publikacija ARSO “Naravne nesreče” poroča, da se na območju Občine Ilirska Bistrica katastrofalno žledenje pojavlja na ca 30 let; ob zadnjem velikem žledenju je bil ledeni oklep debel do 10 cm:

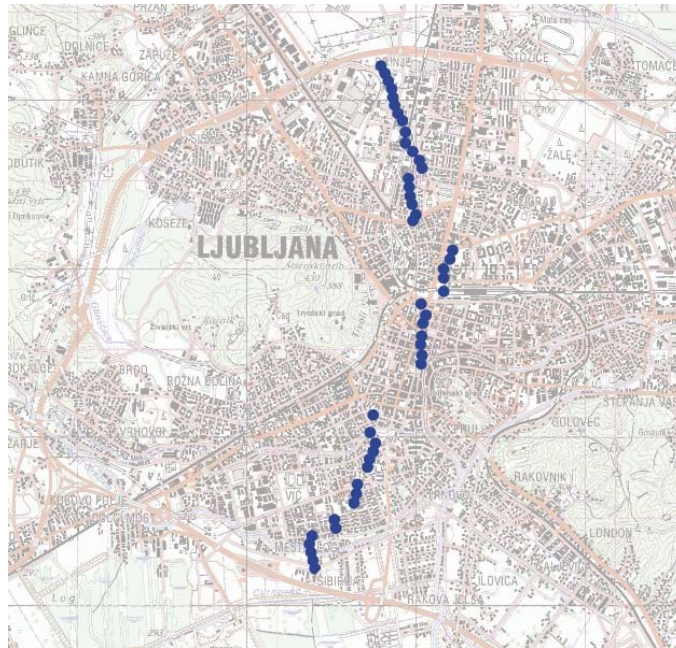
http://www.arso.gov.si/vreme/poro%C4%8Dila%20in%20projekti/NARAVNE_NESRECE.pdf

¹³³ Omilitveni ukrep št. 39, glej **OVSogl-2006** stran 9

¹³⁴ Glej strani 25 in 26 v **PoVnO-2005**

¹³⁵ Glej stran 8 v **PoVnO-2005**

¹³⁶ Glej stran 8 v **PoVnO-2005**

Slika 1: Dimenzije načrtovane vetrne elektrarne Volovja reber so kolosalne. Na sliki je primerjava velikosti vetrne elektrarne z mestom Ljubljana: vetrnice bi segale od severne do južne obvoznice.

113. Zakon o varstvu okolja predpisuje¹³⁷, da je v postopku presoje vplivov posegov na okolje med drugim **treba presoditi tudi vpliv posega na krajino**. Naslovni organ tega ni storil. Presoja vpliva postavitve vetrne elektrarne na Volovjo reber je v celoti izpuščena. Naslovni organ v odločbi o okoljevarstvenem soglasju le mimogrede navrže, da “za področje krajinske in vidne značilnosti prostora naslovni organ ugotavlja, da ni predpisov, s katerimi bi bili določeni normativi za vrednotenje vpliva”¹³⁸.
114. S tem ko je naslovni organ ugotovil, da mu predpis ne daje navodil, kako naj presoja vpliv posega na krajino, pa seveda ne more zaključiti, da mu zakonsko predpisane presoje **ni treba izvesti**. Edina posledica je, da mora naslovni organ pri presojanju vplivov posega na krajino na osnovi krajinske stroke izoblikovati svoja merila. Dodatni argument, da naslovni organ mora presoditi tudi vpliv posega na krajino izhaja iz zaveze danih v **Zakonu o ratifikaciji Evropske konvencije o krajini**¹³⁹. Z njo se je Republika Slovenija zavezala varstvu najvrednejše krajine.
115. Če bo torej naslovni organ hotel izdati zakonito odločbo, bo moral v ponovljenem postopku presoje vplivov na okolje presoditi tudi vpliv posega na krajino. V zvezi s tem posebej **poudarjamo naslednje strokovne argumente**, zaradi katerih je po prepričanju stranskega udeleženca treba ugotoviti, da je vpliv posega na krajino na Volovji rebri nesprejemljivo velik:
116. (1) Najprej opozarjamo na projekt “Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji¹⁴⁰”, ki ga je po naročilu okoljskega ministrstva izvedel prof. Janez Marušič z Oddelka krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani s sodelavci. V temu delu

¹³⁷ ZVO-1, 1. odstavek 51. člena

¹³⁸ Glej **OVSogI-2006** stran 29, zadnji odstavek

¹³⁹ Uradni list RS št. 74/2003

¹⁴⁰ Glej strani 65 do 68 in 126 do 127 v brošuri Marušič, J. in sodelavci (1998): “Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji; Četrta knjiga: Kraške krajine notranje Slovenije.” Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana. Priloga 15

je območje Volovje rebri uvrščeno v krajinsko enoto 4.2.5 "Snežnik z Javorniki". Avtorji študije so pri vrednotenju to krajinsko enoto uvrstili v najvišjo izmed sedmih kategorij, z **najvišjo krajinsko vrednostjo**. V to kategorijo je uvrščenih manj kot 10% ozemlja Slovenije. **Vrhunski slovenski strokovnjaki za vrednotenje krajine so torej prepričani, da sodi območje Volovje rebri med najvrednejše krajine v Sloveniji.**

117. (2) Opozarjamo tudi na rezultate krajinarske študije, ki je bila izdelana za potrebe umeščanja vetrnic v prostor. Gre za študijo, v kateri so anketiranci ocenjevali vsečnost fotografij krajine brez vetrnic in iste krajine s fotomontažo postavljenih vetrnic. Študija je pokazala, da **vsekakor lahko rečemo, da so vetrnice v resnici moteč element v naravni krajini**. To najbolj kažejo zelo velike razlike v ocenah iste slike, ki enkrat prikazuje naravno ohranjeno in poleg tega zelo slikovito krajino roba planote Nanosa brez vetrnic in drugič z vetrnicami (*Slika 2*). Prva slika je bila v vseh pogledih na prvem mestu, druga pa je bila uvrščena nekje na repu¹⁴¹.

Slika 2: Fotografija grebena planote Nanosa in ista s lika s fotomontažo vetrnic. Povzeto iz študije Golobič & Marušič (2000)

Omilitveni vs. izravnalni ukrepi

118. Izrecno želimo opozoriti na naslednjo navedbo iz Poročila o vplivih na okolje¹⁴²: "Ocenjujemo, da je izgradnja, brez **omilitvenih in izravnalnih ukrepov** na teh območjih¹⁴³ **nedopusten poseg v okolje, saj bi bistveno vplival na zmanjšanje populacij ptic.**"
119. Avtorji so torej prepričani, da bi bil **poseg ne tem območju nedopusten**, razen če je mogoče negativne vplive posega **omiliti** oz. **izravnati** z ustreznimi ukrepi. To bi morala biti za naslovni organ ena od ključnih informacij, na osnovi katere bi moral v svoji presoji postati zelo previden. Najmanj kar je, navedba vzbuja dvom. Naslovni organ mora torej vso pozornost nameniti vprašanju, če je negativne vplive mogoče izravnati oz. omiliti. Posebej opozarjamo, da mora zaradi previdnostnega načela naslovni organ svojo presojo tudi tukaj opreti na dokaze.

¹⁴¹ Golobič & Marušič (2001): "Vetrne elektrarne – znamenje tehnološkega napredka ali brezbriznosti do naravne krajine", Urbani Izziv, letnik 12, št. 1, junij 2000:

http://www.volovjareber.si/gradivo/literatura/Golobic_in_Marusic_2001_Vetrne_elektrarne_znamenje_tehnoskega_napredka_ali_brezbriznosti_do_naravne_krajine.pdf

¹⁴² Navedeno v **PoVnO-2005**, tretji stavek tretjega odstavka na strani 131

¹⁴³ Mišljeno je "območje severne skupine" vetrnic (karkoli so že avtorji s to navedbo imeli v mislih)

120. Posebej opozarjamo, da je naslovni organ v postopku presojanja vplivov posega na okolje **v celoti opustil tehtanje argumentov o ustreznosti in zadostnosti omilitvenih ukrepov.**
121. Eden od **"omilitvenih"** ukrepov navedenih v Okoljskem poročilu je naslednji: "Zaradi izgube dela habitatov v ekološko pomembnem območju in v manjši meri v območju Nature 2000 bo potrebno izvesti omilitveni ukrep odkupa (ali najema za čas obratovanja) 147 ha površin na južnem pobočju Volovje rebri..., kjer bo mogoče ... ohranjati obstoječe habitatne tipe v ugodnem stanju.¹⁴⁴" Gre torej za vzdrževanje travniških površin nedaleč stran od lokacije posega v prostor, ki bi predstavljal **nadomestni življenjski prostor** za tiste vrste ptic, ki bi izgubile življenjski prostor po postavitvi vetrnic in daljnovoda.
122. Tukaj so avtorji pomešali dva tipa ukrepov, ki prideta v poštev v različnih postopkih, in imata povsem različni pravni status. **Omilitveni ukrep** je ukrep, ki omili vplive posega na okolje na dani lokaciji do te mere, da poseg postane sprejemljiv, čeprav bi brez teh ukrepov predstavljal prevelik vpliv na okolje. Gre za ukrep, ki v celoti sodi v postopek presoje vplivov na okolje. **Izravnalni ukrep** pa je ukrep, ki pride v poštev, če je vpliv posega na dani lokaciji kljub omilitvenim ukrepom nedopustno velik in je zato izdajo okoljevarstvenega soglasja treba zavrni. Investitor ima v tem primeru možnost sprožiti **upravni postopek prevlade javne koristi**, ki je definiran v členu 101.f Zakona o ohranjanju narave. Če naslovni organ v tem postopku presodi, da drug javni interes (npr po zeleni energiji) prevlada nad javnim interesom ohranjanja narave, se določijo potrebni izravnalni ukrepi, katerih naloga je na drugi lokaciji izravnati (v pomenu nadomestiti) škodo, ki jo bo naravi povzročil poseg na osnovni lokaciji.
123. **Če so tudi avtorji investitorjevega PoVnO prepričani**, da bi poseg vplival na zmanjšanje populacije ptic do te mere, da je poseg nesprejemljiv brez izravnalnih ukrepov, **potem mora tudi naslovni organ presoditi enako** (razen če ima dokaze o nasprotni, teh pa ni navedel).
124. **VMESNI ZAKLJUČEK:** Naslovni organ bi torej že na osnovi teh ugotovitev iz Poročila o vplivih na okolje moral presoditi, da je vpliv posega prekomeren, investitorja pa napotiti na upravni postopek prevlade drugega javnega interesa nad interesom ohranjanja narave.

Zaključek

Na podlagi vsega navedenega in po skrbni preučitvi in ustreznem upoštevanju vsake posamezne navedbe in dokazila ter zlasti vseh skupaj je stranski udeleženec DOPPS BirdLife Slovenija prepričan, da je potrebno investitorju v tem postopku izdajo okoljevarstvenega soglasja v celoti zavrni.

¹⁴⁴ Glej poglavje 2.2.7 na strani 7 v **PoVnO-2005**, tretji odstavek

Kratice največkrat citirane literature in dokumentov

- OPor-2005** "Okoljsko poročilo za vetrno elektrarno in povezovalni 110 kV daljnovod na območju Volovja reber nad Ilirsko Bistrico v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti planov in posegov v naravo na varovana območja; dopolnjeno po reviziji", Aquarius, Ljubljana, 20.5.2005, dopolnitev 13.6.2005.
- OVSogl-2006** Odločba št. 35402-114/2004-187 o okoljevarstvenem soglasju za vetrno elektrarno Volovja reber, ki jo je dne 26.6.2006 izdala Agencija RS za okolje.
- PoVnO-2004** "Poročilo o vplivih na okolje za vetrno elektrarno in povezovalni 110 kV daljnovod na območju Volovja reber nad Ilirsko Bistrico", E-NET Okolje, Ljubljana, avgust 2004.
- PoVnO-2005** "Poročilo o vplivih na okolje za vetrno elektrarno in povezovalni 110 kV daljnovod na območju Volovja reber nad Ilirsko Bistrico (dopolnjeno po reviziji)", Št.100105-jh, E-NET Okolje, Ljubljana, 23.5.2005, dopolnitev 13.6.2005.
- Mnenje ZRSVN-2005** Mnenje Zavoda RS za varstvo narave glede sprejemljivosti vplivov vetrne elektrarne Volovja reber na naravo št. 8-III-688/6-O-05/DK z dne 17.10.2005
- Tome-2003** Tome, D., A. Sovinc & D. Šere (2003): **Ptice gnezdilke** na območju Volovje rebri – rezultati terenskega dela brez vrednotenja. Aquarius, julij 2003. 21 strani.
- Tome-2004a** Tome, D., D. Šere, A. Vrezec, I. Čuhalev & M. Paternoster (2004a): Poročilo o vplivih na okolje za izgradnjo vetrne elektrarne na območju Volovje rebri in povezovalnega 110 kV daljnovoda – Študija preletov ptic na območju Volovje rebri in ocena morebitne izgradnje vetrnic ter povezovalnega 110 kV daljnovoda na njihove populacije – vmesno poročilo (**ptice pozimi**); Referat št.: 1639. Elektroinštitut Milan Vidmar – EIMV, februar 2004. 15 strani.
- Tome-2004c** Tome, D. ... (2004c): Študija preletov ptic na območju Volovje rebri in ocena vpliva morebitne izgradnje vetrnic ter povezovalnega 110 kV daljnovoda na njihove populacije – **spomladanski prelet ptic**; Referat št.: 538/2004. Elektroinštitut Milan Vidmar – EIMV, junij 2004.
- Tome-2004d** Tome, D. ... (2004d): Poročilo o vplivih na okolje za izgradnjo vetrne elektrarne na območju Volovje rebri in povezovalnega 110 kV daljnovoda, **segment ptice: končno poročilo**; Referat št.: 692/2004. Elektroinštitut Milan Vidmar – EIMV, julij 2004.
- Watson-1997** Watson, J. (1997): The Golden Eagle. T & A D Poyser, London.

Priloge in dokazila¹⁴⁵

- Priloga 1:** "Elaborat o planinskem orlu za Presajo vpliva VE Volovja reber na naravo", Verzija 2; DOPPS (T.Jančar, T.Mihelič, B.Rubinič & P.Kmecl), februar 2009
- Priloga 2:** "Ujede na Volovji rebri", Verzija 1; DOPPS (T.Jančar), februar 2009.
- Priloga 3:** Madders, M. (2009): "Proposed Windfarm at Volovja Reber. An independant appraisal of the likely effects on golden eagles". Poročilo. Natural Research Ltd, Banchory, Škotska. 1. junij 2009. 13. strani.
- Priloga 4:** Pooblastilo
- Priloga 5:** Odločba MOP št. 35607-2/2008-2 z dne 26.2.2008
- Priloga 6:** Knez, R. (2008): Uporaba in učinkovanje direktiv s področja varstva okolja v upravnih in sodnih postopkih. Varstvo narave št. 21 (2008), str. 7-23
- Priloga 7:** Trouwborst, A. (2007): The Precautionary Principle in General International Law: Combating the Babylonian Confusion. *RECIEL* 16(2): 185-195
- Priloga 8:** Vabilo župana občine Ilirska Bistrica z dne 31.3.2003 na Prostorsko konferenco
- Priloga 9:** Soutullo, A., V. Urios, M. Ferrer & S.G. Penarrubia (2006): "Post fledging behaviour of Golden Eagles *Aquila chrysaetos*: onset of juvenile dispersal and progresive distancing from nest". *Ibis* 148
- Priloga 10:** Trontelj, P. (2006): "Razprava: Komentar na članek Mihelič & Genero (2005): Occurrence of Griffon vulture in Slovenia in the period from 1980 to 2005" - *Acrocephalus* 27(128/129): str. 94-96
- Priloga 11:** Radovič, D., J. Kralj, V. Tutiš & D. Čiković (2003): Crvena knjiga ugroženih ptica Hrvatske. Ministarstvo zaštite okoliša i prostorskog uređenja. Zagreb
- Priloga 12:** Pavkovic in Susic (2006): Population Viability Analysis of (Eurasian) Griffon Vulture *Gyps fulvus* in Croatia. Strani 75-86 v Houston & Piper (eds.) Proceedings of the International Conference on Conservation and Management of Vulture Populations, 14.-16.11.2005, Solun, Grčija. Natural History Museum of Crete & WWF Grece
- Priloga 13:** Barrios, L. & A. Rodriguez (2006): Behavioural and environmental correlates of soaring-bird mortality at on-shore wind turbines. *Journal of Applied Ecology* 41: 72-81
- Priloga 14:** Mihelič, T. (2007): "Poročilo monitoringa izbranih vrst ptic na Posebnih območjih varstva (SPA) na projektnih območjih Snežnik in Jelovica projekta LIFE04NAT/SI/000240 v letih 2005, 2006 in 2007"
- Priloga 15:** Marušič, J. in sodelavci (1998): "Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji; Četrta knjiga: Kraške krajine notranje Slovenije." Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana

¹⁴⁵ Glede na to, da so vsa ostala citirana dokazila bodisi v spisu, bodisi javno dostopna, jih stranski udeleženelec na tem mestu ne prilaga tej vlogi v papirni obliki. V kolikor se bo tekom postopka pokazala potreba oz. zahteva naslovnega organa po predložitvi katerega od navedenih dokazil, bo stranski udeleženelec to priložil tudi v papirni obliki